

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ В.Н. КАРАЗІНА

Економічний факультет

Кафедра фінансів, банківської справи та страхування

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА МАГІСТРА
НА ТЕМУ:

**«Аналіз ефективності системи фінансового моніторингу в
банківській сфері України»**

Галузь знань: 07 «Управління та адміністрування»

Спеціальність **072 «ФІНАНСИ, БАНКІВСЬКА СПРАВА, СТРАХУВАННЯ ТА
ФОНДОВИЙ РИНОК»**

Освітня програма **ФІНАНСИ, БАНКІВСЬКА СПРАВА ТА СТРАХУВАННЯ**

Освітньо-кваліфікаційний рівень: магістр

Виконавець:

Шепеленко Вероніка Сергіївна,
студентка 2 курсу, гр. ЕФ-21

Науковий керівник:

Стеценко Тетяна Володимирівна,
к.е.н., доцент, доцент закладу вищої
освіти кафедри фінансів, банківської
справи та страхування

Кваліфікаційна робота магістра допущена до захисту
рішенням кафедри фінансів, банківської справи та страхування

Протокол № _____ від «___» _____ 2024 р.

Зав. кафедри _____ проф. Ольга ГЛУЩЕНКО
підпис

Харків 2024

АНОТАЦІЯ

Шепеленко В.С. Аналіз ефективності системи фінансового моніторингу в банківській сфері України. - Рукопис.

Кваліфікаційна робота магістра.

Спеціальність 072 «ФІНАНСИ, БАНКІВСЬКА СПРАВА, СТРАХУВАННЯ ТА ФОНДОВИЙ РИНОК»

Освітня програма «Фінанси, банківська справа, страхування»

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна. - Харків, 2024.

Кваліфікаційна робота присвячена дослідженню фінансового моніторингу в банківському секторі України та оцінці його ефективності як складової фінансового контролю. У роботі проаналізовано теоретичні засади фінансового моніторингу та визначено його роль у протидії відмиванню коштів і фінансуванню тероризму.

Особливу увагу приділено аналізу існуючих підходів до організації фінансового моніторингу в українських банках, а також його ключових ризиків: юридичних, технологічних, інформаційних та моральних. На основі отриманих даних запропоновано оновлену модель здійснення фінансового моніторингу, яка враховує трьохрівневий підхід до внутрішнього контролю.

В роботі обґрунтовано важливість застосування ризик-орієнтованого підходу, автоматизації процесів і впровадження інноваційних технологій, таких як штучний інтелект і RPA. Дослідження включає аналіз поточного стану фінансового моніторингу в банківському секторі та оцінку його ефективності з використанням статистичних даних та відповідних методологій. Практична частина дослідження базується на прикладі АТ «Укрсиббанк», де аналіз організації фінансового моніторингу показав високу відповідність банку міжнародним стандартам і нормам.

Надано рекомендації щодо вдосконалення системи фінансового моніторингу в Україні: оптимізація ризик-орієнтованого підходу, автоматизація моніторингових процесів, вдосконалення законодавства, зокрема в частині криптовалют, і посилення міжнародного співробітництва.

Запропоновані заходи сприятимуть зміцненню фінансової системи, зменшенню ризиків фінансових злочинів і підвищенню довіри до банківської системи України.

Ключові слова: фінансовий моніторинг, банківський сектор, ризик-орієнтований підхід, відмивання коштів, внутрішній контроль, автоматизація, штучний інтелект, фінансові злочини, оцінка ефективності, українські банки, відповідність, стабільність фінансової системи.

ABSTRACT

Shepelenko V.S. Analysis of the efficiency of the financial monitoring system in Ukraine's banking sector. - Manuscript.

Thesis of master's degree.

Specialty 072 – Finance, banking, insurance and stock market

Educational Program - "Finance, banking and insurance"

V. N. Karazin Kharkiv National University. - Kharkiv, 2024.

The qualification work is dedicated to the study of financial monitoring in the banking sector of Ukraine and the assessment of its effectiveness as a component of financial control. The research analyzes the theoretical foundations of financial monitoring and defines its role in anti-money laundering and combating the financing of terrorism.

Particular attention is paid to analyzing existing approaches to organizing financial monitoring in Ukrainian banks and its key risks: legal, technological, informational, and moral. Based on the obtained data, an updated model of financial monitoring has been proposed, which incorporates a three-tier approach to internal control.

The study substantiates the importance of applying a risk-based approach, automating processes, and implementing innovative technologies such as artificial intelligence and RPA. It includes an analysis of the current state of financial monitoring in the banking sector and an evaluation of its effectiveness using statistical data and appropriate methodologies. The practical part of the study is based on the example of JSC "Ukrsibbank," where an analysis of financial monitoring organization demonstrated the bank's high compliance with international standards and regulations.

Recommendations are provided for improving the financial monitoring system in Ukraine: optimizing the risk-based approach, automating monitoring processes, improving legislation, particularly in the area of cryptocurrencies, and strengthening international cooperation.

The proposed measures will contribute to strengthening the financial system, reducing the risks of financial crimes, and increasing trust in Ukraine's banking system.

Keywords: financial monitoring, banking sector, risk-based approach, money laundering, internal control, automation, artificial intelligence, financial crimes, performance assessment, Ukrainian banks, compliance, financial system stability.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ В БАНКІВСЬКІЙ СФЕРІ	8
1.1. Поняття та сутність фінансового моніторингу	8
1.2. Структура та організація фінансового моніторингу в банках	18
1.3. Специфіка реалізації фінансового моніторингу в банківській сфері України	27
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ В БАНКІВСЬКІЙ СФЕРІ УКРАЇНИ.....	34
2.1. Аналіз сучасного стану фінансового моніторингу в українських банках	34
2.2. Оцінка ефективності фінансового моніторингу банківської сфери України	41
2.3. Дослідження практики фінансового моніторингу в АТ «Укрсиббанк» ...	48
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ В БАНКІВСЬКІЙ СФЕРІ УКРАЇНИ.....	58
3.1 Проблеми та виклики в організації фінансового моніторингу українських банків	58
3.2 Рекомендації щодо вдосконалення банківського фінансового моніторингу на основі міжнародного досвіду	64
3.3 Перспективи розвитку фінансового моніторингу в контексті цифрової трансформації банківської системи України	76
ВИСНОВКИ.....	84
СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ.....	90
ДОДАТКИ.....	104

ВСТУП

Сучасний фінансовий сектор відіграє ключову роль у забезпеченні економічної стабільності та розвитку держави. Однак зростаюча глобалізація, цифровізація банківських операцій та розвиток фінансових технологій створюють нові виклики у сфері фінансової безпеки. Одним із ключових завдань банківських установ стає побудова ефективної системи фінансового моніторингу, яка дозволяє своєчасно виявляти та запобігати ризикам, пов'язаним із відмиванням коштів, фінансуванням тероризму та іншими нелегальними фінансовими операціями.

Система фінансового моніторингу в Україні розвивається в умовах інтеграції з міжнародними стандартами, зокрема рекомендаціями FATF. Водночас, банківська сфера України стикається з низкою проблем, серед яких низький рівень автоматизації процесів, недостатній обсяг інвестицій у технології штучного інтелекту та інші сучасні інструменти аналізу. Це зумовлює необхідність оцінки ефективності існуючих підходів до фінансового моніторингу та пошуку шляхів їх оптимізації.

Проблематика фінансового моніторингу та його ефективності на рівні банківських установ вже тривалий час є предметом уваги вітчизняних і зарубіжних науковців. Вагомий внесок у дослідження цієї теми зробили такі вчені: Зеленецький В.С. [1], Бормотова М.В. [2], Уткіна М.С. [3-7], Балануца О.О. [8], Глущенко О.О. [9], Єгоричева С.Б. [10], Д'яконова І.І., Шиян Д.В. [11], Радик, В.В. [12], Вовчак О.Д., Єндоренко Л.О. [13], Кузьменко, О.В., Доценко Т.В. [14], Рисін В.В. [15], Р. Арунджо [16], Бароне Р., Масчіандаро Д., Шнайдер Ф [17], А.Джаліл, С.Н.Ф. Саїд Мустафа Назрі, С. Золкафліл, Н.Б. Омар та Н.А. Шафі [18], Вронка К. [19], Є. Алтунбаш, Дж. Торнтон, Ю. Уймаз [20], Ш. Шнайдер [21], В.Ой [22], Тарек Н. Аль-Тавіль [23], Чітіміра Х., Мунедзі Ш. [24], Панде Д. [25] та ін. Незважаючи на вагомі напрацювання у цій сфері, проблема ефективності

фінансового моніторингу залишається частково не вирішеною як на національному, так і на міжнародному рівні. Методи оцінки ефективності системи фінансового моніторингу все ще не є достатньо уніфікованими й завершеними, що ускладнює їхнє практичне застосування в умовах динамічних змін у банківській сфері.

Об’єкт дослідження – система фінансового моніторингу в банківській сфері України.

Предмет дослідження – процеси та механізми фінансового моніторингу в банківській сфері України, зокрема, діяльність банківських установ у здійсненні первинного фінансового моніторингу, їх взаємодія з державними органами, міжнародними інститутами, а також ефективність застосованих методів та інструментів для виявлення і запобігання фінансовим злочинам.

Метою кваліфікаційної магістерської роботи є оцінка ефективності системи фінансового моніторингу в банківській сфері України, визначення основних проблем та перспектив розвитку системи в умовах цифровізації.

Для досягнення мети дослідження були визначені наступні завдання:

- 1) узагальнити поняття та сутність фінансового моніторингу;
- 2) вивчити структуру та організацію фінансового моніторингу в банках;
- 3) виявити специфіку реалізації фінансового моніторингу в банківській сфері України;
- 4) проаналізувати сучасний стан фінансового моніторингу в українських банках;
- 5) оцінити ефективність фінансового моніторингу у банківській сфері України;
- 6) дослідити практику фінансового моніторингу в АТ «Укрсиббанк»;
- 7) визначити проблеми та виклики в організації фінансового моніторингу українських банків;
- 8) розробити рекомендації щодо вдосконалення фінансового моніторингу

на основі міжнародного досвіду;

9) спрогнозувати перспективи розвитку фінансового моніторингу в контексті цифрової трансформації банківської системи України.

Методи дослідження. Для вирішення поставлених завдань у роботі використовувались загальнонаукові та спеціальні методи пізнання. Метод наукової абстракції застосовано для узагальнення поняття та сутності фінансового моніторингу, а методи аналізу, синтезу, індукції та дедукції – для вивчення його структури та організації. Сучасний стан фінансового моніторингу в банківській сфері досліджено за допомогою кількісного аналізу та узагальнення статистичних даних. Рекомендації щодо вдосконалення системи базувалися на порівняльному аналізі, а перспективи розвитку в умовах цифровізації визначалися методом прогнозування на основі аналізу трендів.

Інформаційною основою дослідження є законодавчі та нормативні акти України, рекомендації та матеріали Національного банку України, звіти Державної служби фінансового моніторингу, наукові праці вітчизняних і зарубіжних дослідників, матеріали науково-практичних конференцій, аналітичні та статистичні дані банківських установ, річні фінансові звіти, статті у фахових виданнях, а також інформаційні ресурси мережі Інтернет.

Наукова новизна кваліфікаційної магістерської роботи. Головними науковими результатами кваліфікаційної роботи, що визначаються новизною, є наступні:

- конкретизовано базове законодавче визначення терміну «фінансовий моніторинг» як комплексного процесу виявлення та запобігання легалізації коштів, отриманих злочинним шляхом, з акцентом на взаємодії державних органів і фінансових установ;

- удосконалено схему організації фінансового моніторингу в банківському секторі України шляхом доповнення трьохрівневою моделлю внутрішнього контролю;

- запропоновано власний підхід до методики оцінки ефективності фінансового моніторингу в банківській установі, використовуючи шкалу відповідності банківських документів регуляторним нормам;

- сформульовано рекомендації щодо адаптації міжнародного досвіду з фінансового моніторингу до національної практики з урахуванням специфіки економіки України, що сприяє підвищенню ефективності системи запобігання легалізації коштів, отриманих злочинним шляхом.

- обґрунтовано доцільність впровадження новітніх технологій, зокрема штучного інтелекту та RPA, для підвищення ефективності моніторингових процесів.

Практичне значення отриманих результатів кваліфікаційної роботи полягає у розробці рекомендацій щодо вдосконалення системи фінансового моніторингу в банківському секторі України через інтеграцію міжнародного досвіду, автоматизацію процесів та застосування ризик-орієнтованого підходу для підвищення ефективності протидії відмиванню коштів і фінансуванню тероризму.

Результати магістерського дослідження пройшли апробацію у фаховому науковому журналі та міжнародній науковій конференції.

Список публікацій автора:

1. Стеценко Т. В., Шепеленко В. С. Оцінка ефективності фінансового моніторингу в українських банках: методологічні підходи та інструменти. *Агросвіт*. 2024. № 19. С. 97–102. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6792.2024.19.97> [26].

2. Шепеленко В. С. Вплив роботизації на ефективність діяльності банківських установ. *Тренди та перспективи розвитку мультидисциплінарних досліджень* : зб. тез доп. IV Міжнародної студентської наукової конференції, 1 груд. 2023 р. Вінниця: ТОВ «УКРЛОГОС Груп», 2023. С. 34–36. [27].

Структура і обсяг дипломної роботи. Кваліфікаційна робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел із 104

найменувань на 14 сторінках і 3 додатків на 4 сторінках, містить 11 рисунків на 11 сторінках та 14 таблиць на 14 сторінках. Загальний обсяг роботи – 110 сторінок. Основний зміст кваліфікаційної роботи викладено на 89 сторінках.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ В БАНКІВСЬКІЙ СФЕРІ

1.1. Поняття та сутність фінансового моніторингу

Фінансовий моніторинг є невід'ємною складовою системи фінансового контролю держави, що спрямована на забезпечення прозорості та законності фінансових операцій.

На сьогоднішній день глобалізація та інтеграція фінансових ринків сприяють зростанню обсягу транскордонних платежів, водночас міжнародна організована злочинність дедалі більше використовує фінансові системи для легалізації незаконно отриманих коштів. Це ставить перед регуляторами нові виклики і підвищує значення фінансового моніторингу. Управління ООН з наркотиків та злочинності оцінює, що від 2 до 5% світового ВВП відмивається щороку, що становить від 715 млрд до 1,87 трлн євро на рік [28].

В Україні, особливо в умовах війни з РФ, система фінансового моніторингу стикається з серйозними викликами. Військовий конфлікт значно посилив ризики відмивання коштів, отриманих від корупційних схем, контрабанди та інших злочинних діянь. Війна також сприяла розповсюдженню нових форм фінансової злочинності, таких як кіберзлочини, що потребує адаптації системи фінансового моніторингу до нових умов. Крім того, війна спричинила значні зміни в економічній структурі та фінансових потоках, що потребує перегляду і вдосконалення існуючих підходів до фінансового моніторингу.

У зв'язку з зазначеними викликами, важливо розглянути фінансовий моніторинг як ключову економічну та фінансову категорію. Ефективність фінансового моніторингу має безпосередній вплив на стабільність фінансових систем та економічну безпеку держави. Аналізуючи фінансовий моніторинг з

економічної точки зору, можна краще зрозуміти його роль у забезпеченні прозорості фінансових потоків, захисту від фінансових злочинів і підтримці економічної стабільності. Це дозволяє оцінити, як інструменти моніторингу впливають на функціонування фінансових ринків та економічні процеси, а також визначити ефективність застосовуваних підходів у контексті сучасних викликів.

На основі аналізу наукової та економічної літератури можна зробити висновок, що науковці не прийшли до єдиного тлумачення поняття «фінансовий моніторинг». У зарубіжних джерелах частіше використовуються терміни «фінансова розвідка», «банківський нагляд» або «фінансовий контроль». Попри взаємозв'язок цих понять, вони не є тотожними. Фінансовий контроль є ширшим терміном, що охоплює значно більший спектр питань і включає в себе як моніторинг, так і нагляд.

В. Зеленецький у своїй роботі зазначає, що фінансовий моніторинг можна порівняти з фінансовою розвідкою, оскільки в багатьох країнах світу є підрозділи, основною метою яких є протидія легалізації незаконних доходів і які виконують подібні функції й називаються підрозділами фінансової розвідки [1, с.264]. Однак, на мою думку, фінансовий моніторинг та фінансова розвідка, хоч і є спорідненими поняттями, мають різні функціональні акценти та контексти застосування.

Аналізуючи статтю С.В. Калабухової, можна дійти висновку, що фінансова розвідка є процедурним елементом фінансового моніторингу. Вона включає в себе аналіз фінансової звітності для виявлення аномальних або підозрілих схем діяльності, ініціює фінансові розслідування та сприяє забезпеченню економічної безпеки держави [29, с.153].

Банківський нагляд є іншим важливим аспектом, який також часто згадується в контексті фінансового моніторингу. Його основна функція полягає у забезпеченні відповідності банківських установ вимогам регуляторної політики. Хоча банківський нагляд і фінансовий моніторинг мають схожі цілі в

забезпеченні фінансової прозорості та стабільності, нагляд фокусується на забезпеченні виконання нормативно-правових актів у банківському секторі, тоді як фінансовий моніторинг охоплює ширший спектр заходів щодо моніторингу фінансових потоків.

Варто вказати, що використання терміну «фінансовий моніторинг» у сучасному розумінні з'явилося відносно нещодавно. До початку XXI століття цей термін використовувався переважно у загальному сенсі для опису систематизованих і регулярних спостережень у фінансовій сфері, незалежно від їхнього конкретного напрямку.

У законодавстві України поняття «фінансовий моніторинг» визначено в Законі України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення». Згідно із законом, фінансовий моніторинг – це «сукупність заходів, що вживаються суб'єктами фінансового моніторингу у сфері запобігання та протидії, що включають проведення державного фінансового моніторингу та первинного фінансового моніторингу» [30].

На мою думку, таке визначення подано дещо в загальних рисах як "сукупність заходів", що включає фінансовий моніторинг на державному рівні та рівні первинних суб'єктів моніторингу, проте без чіткого розмежування цих понять. Через це можуть виникати труднощі з розподілом відповідальності між суб'єктами, які займаються державним та первинним моніторингом. Відсутність конкретики ускладнює взаємодію та розподіл обов'язків, що важливо для ефективного фінансового контролю.

Науковий доробок надає нам різні підходи до трактування поняття фінансового моніторингу, що, в свою чергу, ускладнює формування єдиного та узгодженого визначення цього терміну.. Нижче наведена таблиця (див. табл. 1.1) з різними визначеннями фінансового моніторингу з різних джерел для

порівняння.

Таблиця 1.1

Підходи до визначення поняття «фінансовий моніторинг»

Автор	Визначення
Глущенко О.О. [9, с.38]	Комплекс заходів усіх учасників фінансового моніторингу на державному та первинному рівнях для системного протистояння відмиванню злочинних доходів.
Бормотова М.В. [2, с.216]	Система фінансового контролю, орієнтована на запобігання легалізації незаконно отриманих активів у межах окремих підприємств і на національному рівні.
Пушак Я.Я., Трушкіна Н.В. [31, с.199]	Інструмент захисту національної безпеки, що спирається на нормативно-правові та інші заходи.
Уткіна М.С. [7]	Законодавчо закріплений комплекс дій, виконуваний уповноваженими суб'єктами фінансового моніторингу для дотримання вимог щодо боротьби з відмиванням грошей.
Дубина М.В. [32, с.258]	Процес ідентифікації фінансових операцій на предмет їх відповідності законодавчим вимогам з метою запобігання відмиванню доходів.
Балануца О.О. [9, с.39]	Інструмент управління, що надає актуальну інформацію про зміни у внутрішньому та зовнішньому середовищі для прийняття рішень.
Гулько Л.Г. [33, с.865]	Постійний процес заходів для боротьби з операціями, пов'язаними з відмиванням грошей та фінансуванням тероризму.
Гурковська К.А., Мороз О.Б., Назар Ю.С., Сукмановська Л.М. [34]	Розглядають фінансовий моніторинг як частину фінансового контролю, що включає цілеспрямоване відстеження діяльності підконтрольних суб'єктів.

Примітка. Складено автором

Таким чином, трактування різняться в залежності від акцентів, які роблять різні науковці. Деякі визначення зосереджені на комплексному підході до

протидії легалізації коштів, отриманих злочинним шляхом, а іншу – на функціональних аспектах системи контролю або забезпечення національної безпеки. Підходи також відрізняються залежно від рівня системи (державний, первинний), функцій (ідентифікація, запобігання, контроль) та інструментів (інституційні, нормативно-правові, інноваційні).

Виходячи з розглянутих визначень, можемо запропонувати власний підхід до фінансового моніторингу. На наш погляд, фінансовий моніторинг – це комплексний процес виявлення та запобігання легалізації коштів, отриманих злочинним шляхом, що включає збір, аналіз та оцінку фінансової інформації, а також взаємодію державних органів і фінансових установ для забезпечення дотримання законодавства та виявлення підозрілих операцій клієнтів.

Проведений аналіз наукової літератури та законодавства дозволяє зробити висновок, що фінансовий моніторинг є багатограним і динамічним процесом, який постійно розвивається. Попри різноманітні способи трактування цього поняття, його основна мета полягає у виявленні та недопущенні легалізації коштів, здобутих незаконним шляхом, а також у протидії фінансуванню тероризму.

Для глибшого розуміння фінансового моніторингу важливо проаналізувати його основні види, кожен з яких виконує свою особливу роль в забезпеченні фінансової прозорості та боротьбі з нелегальними фінансовими потоками. Основні види фінансового моніторингу визначені відповідно до законодавства та включають первинний, державний, внутрішній та обов'язковий, кожен з яких має свої специфічні функції та завдання. Класифікацію видів фінансового моніторингу зображено на (рис.1.1).

Важливо також розглянути об'єкт фінансового моніторингу, який включає будь-які операції з активами, що мають потенційні ризики використання для відмивання коштів, фінансування тероризму або розповсюдження зброї масового знищення. Об'єкт моніторингу також охоплює інформацію про подібні дії,

активи й осіб, залучених у фінансові операції [30].

Рис. 1.1 Види фінансового моніторингу [36, с.105]

Перепелиця М.О. у своїй статті робить висновок про два об'єкти фінансового моніторингу:

- дії з активами учасників фінансових операцій, які несуть відповідні ризики. Це означає, що моніторингу підлягають лише ті фінансові операції, для яких існують ризики, зокрема потенційні загрози або уразливі місця, які можуть бути використані для легалізації незаконних доходів;
- будь-яка інформація про ці дії, події, активи та їх учасників. Це включає в себе всі дані, що стосуються зазначених дій, їх учасників і об'єктів, які можуть бути пов'язані з ризиками фінансових злочинів [35, с. 145].

Для ідентифікації ризиків, оцінки та їх подальшого аналізу, законодавство

класифікує фінансові операції на порогові та підозрілі. Критерії для визначення порогових фінансових операцій є чітко визначеними та вичерпними. Спробуємо систематизувати інформацію та підкреслити важливі критерії, за якими фінансові операції підпадають під обов'язковий моніторинг у табл.1.2.

Таблиця 1.2

Таблиця порогових фінансових операцій

Категорія моніторингу	Умови для проведення моніторингу
Порогова сума	Фінансова операція на суму $\geq 400\,000$ грн (або еквівалент у валюті або банківських металах)
Учасник у сумнівній юрисдикції	Один із учасників зареєстрований, проживає або перебуває в країні з високими ризиками (наприклад, росія)
Політично значимі особи	Операції політично значущих осіб (PEPs), їхніх сімей та пов'язаних осіб
Операції з переказом коштів закордон	Платіжні операції за межі України, включаючи офшорні зони
Операції з готівкою	Внесення, переказ або отримання готівкових коштів
Операції е-резидентів	Фінансові операції, що проводяться е-резидентами
Підозрілі операції	Операції незалежно від суми, якщо є підозра у злочинній діяльності або фінансуванні тероризму

Примітка. Складено автором за даними [30]

Для розкриття сутності фінансового моніторингу також необхідно звернути увагу на його функції, які є ключовими елементами цього процесу. Функції фінансового моніторингу відображають його призначення та особливості, дозволяючи повною мірою зрозуміти його сутність, роль та вплив на банківську систему України. Рекуненко І.І., Кобець Ж.О., та Швидько І.О. у своїй статті виокремлюють такі функції первинного фінансового моніторингу:

1. Організаційно-управлінська – ґрунтується на чинному законодавстві та передбачає розробку системи та процедур проведення моніторингу, визначення відповідальних осіб, їхніх завдань і обов'язків, а також форм і методів фінансового спостереження.

2. Контрольна функція полягає в ідентифікації клієнта, який здійснює

фінансову операцію, аналізі його діяльності та порівнянні цієї діяльності з характером операцій, що підлягають фінансовому моніторингу.

3. Оперативно-аналітична – включає детальний аналіз кожної операції на предмет можливості використання її для відмивання коштів.

4. Інформаційна – основна мета полягає в забезпеченні комунікації між різними суб'єктами моніторингу для своєчасного виявлення підозрілих операцій.

5. Превентивна – включає активні заходи з попередження відмивання грошей на всіх етапах фінансових операцій [36, с. 109].

Уткіна М.С. визначає поняття «принципи фінансового моніторингу» як «об'єктивно зумовлені основи, на яких будуються суспільні відносини щодо здійснення уповноваженими органами первинного та державного фінансового моніторингу заходів, що спрямовані на виконання вимог чинного законодавства з метою запобігання та протидії легалізації коштів, здобутих злочинним шляхом» [6, с. 149].

Грабчук І. Л. [37, с. 65], узагальнюючи наукові підходи щодо тлумачення принципів фінансового моніторингу, доходить висновку, що принципи фінансового моніторингу варто поділяти на загальні та специфічні. Запропонований підхід зображено на рис.1.2.

У іншій роботі Уткіної М.С. пропонується розглядати методи фінансового моніторингу як набір організованих і систематизованих методів та інструментів, що використовуються для збору, аналізу та обробки інформаційних даних з метою запобігання і боротьби з фінансовою злочинністю, зокрема, легалізацією злочинних доходів (включаючи віртуальні активи), корупційними діями і фінансуванням тероризму [4].

Також автор наводить класифікацію методів здійснення фінансового моніторингу за різними критеріями їх диференціації.

Рис. 1.2 Поділ принципів фінансового моніторингу [37, с. 65]

Відповідно до способу проведення або рівня автоматизації, рекомендується виділити такі методи фінансового моніторингу:

– автоматичний метод – метод, який передбачає застосування програмного забезпечення (машинного навчання, нейромережей або AI) для аналізу фінансових даних та виявленню можливих випадків фінансових злочинів, таких як легалізація коштів, фінансування тероризму та інші подібні правопорушення. Цей метод актуальний для автоматизованої обробки великого обсягу даних та швидкого виявлення аномалій, які можуть свідчити про потенційні випадки фінансових злочинів.

– ручний метод – це підхід до фінансового моніторингу, який спеціалісти використовують для самостійного аналізу фінансових даних та ідентифікації можливих випадків фінансової злочинності. Цей метод може включати в себе ручну розробку моделей ризиків і зв'язків між фінансовими операціями, а також

вручну створені правила та процедури для виявлення фінансових правопорушень.

- комбінований метод являє собою поєднання автоматичного та ручного підходів до фінансового моніторингу. Як зрозуміло з назви, цей метод гармонійно об'єднує переваги обох підходів, забезпечуючи синергію їх можливостей [4].

Варто вважати, що найбільш оптимальним виявляється послідовне використання всіх можливих підходів для отримання найбільш ефективного результату. Автоматизований підхід найбільш актуальний на початковій стадії перевірки та аналізу, а потім отримана інформація передається фахівцям для більш детального ручного аналізу.

Наступним критерієм для класифікації методів фінансового моніторингу є характер інформації, яка підлягає аналізу. Автор поділяє підходи на наступні групи:

- аналіз даних в цілому, тобто дослідження всієї сукупності доступної інформації про об'єкт моніторингу з метою виявлення загальних тенденцій, відхилень від норми та потенційних ризиків;

- аналіз транзакцій – зосереджений на детальному аналізі окремих фінансових операцій. Зазвичай аналізуються такі параметри, як сума транзакції, валюта, контрагенти тощо. Метою такого аналізу є виявлення підозрілих операцій, які можуть свідчити про відмивання грошей або фінансування тероризму.

- аналіз фінансової звітності, а саме комплексне вивчення фінансової звітності об'єкта фінансового моніторингу. Метою такого аналізу є виявлення невідповідностей, махінацій та інших порушень у фінансовій діяльності.

Також методи можна класифікувати за формою заходів щодо інформації:

- збирання;
- обробка;

- зберігання;
- аналіз й поширення [4].

Фінансовий моніторинг є важливим інструментом у протидії легалізації доходів, здобутих незаконним шляхом, та фінансуванню тероризму. Серед ключових елементів цього процесу Гапєєва О.М. та Вакун О.В. виділяють такі інструменти:

1. Законодавчі та нормативно-правові документи. Ефективний фінансовий моніторинг базується на міжнародних стандартах і рекомендаціях, таких як розроблені FATF.
2. Вимоги до фінансових установ.
3. Новітні технології.
4. Міжнародна співпраця та обмін інформацією [38].

Ці інструменти у комплексі сприяють підвищенню ефективності фінансового моніторингу, що є важливою складовою у глобальній боротьбі з незаконною фінансовою діяльністю та фінансуванням тероризму.

1.2. Структура та організація фінансового моніторингу в банках

Банківські установи є основними суб'єктами первинного фінансового моніторингу в системі фінансового контролю держави. Банки відіграють критичну роль у виявленні та протидії фінансовим злочинам, адже вони обробляють величезний обсяг фінансових транзакцій та оперують значною кількістю фінансових та клієнтських даних.

Зокрема, важливість банківської системи та ефективності її фінансового моніторингу виявляється в тому, що банки надсилають найбільшу кількість повідомлень до Державної служби фінансового моніторингу України (ДСФМУ). Це зобов'язує їх забезпечувати належну організацію та результативність своїх моніторингових процесів, щоб своєчасно виявляти підозрілу активність та

забезпечувати виконання регуляторних вимог.

Неможливо розглядати організацію фінансового моніторингу в банках у відриві від загальної системи, бо він є її невід'ємною складовою. Банківська діяльність врегульована законодавчими нормами та контролюється державними органами, такими як Національний банк України (НБУ) та Державна служба фінансового моніторингу України.

О. О. Глущенко було запропоновано систематизувати організацію фінансового моніторингу в банківській сфері України (рис.1.3) [9, с. 47].

Рис. 1.3 Система здійснення фінансового моніторингу у банківському секторі України [9, с. 47]

Варто конкретизувати дану схему, запропонувавши власне бачення та врахувавши трирівневу модель внутрішнього контролю, яка передбачає поділ відповідальності між операційними, управлінськими та незалежними контрольними функціями. Такий підхід дозволить забезпечити прозорість, узгодженість дій на кожному рівні та своєчасне виявлення й усунення ризиків. Варто також звернути увагу на важливість взаємодії з міжнародними органами у процесі організації фінансового моніторингу.

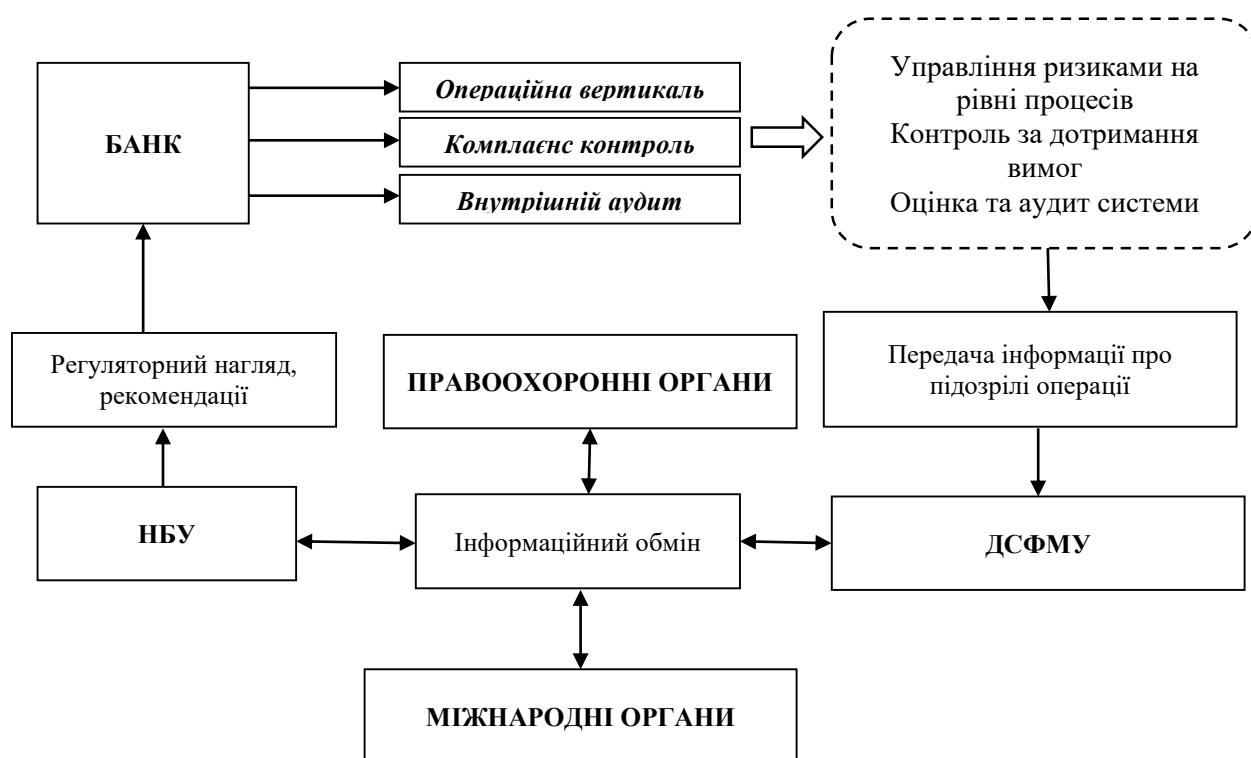

Рис. 1.4 Оновлена система здійснення фінансового моніторингу у банківському секторі України

Примітка. Складено автором

Таким чином, гармонійне поєднання внутрішньої моделі контролю із залученням міжнародних стандартів створює потужну основу для ефективного фінансового моніторингу в Україні.

На сьогоднішній день формування національної системи фінансового моніторингу ґрунтується на базовому Законі України, який визначає основи для створення та функціонування системи фінансового моніторингу. У цьому контексті можна виділити ключових учасників системи фінансового моніторингу в Україні. Серед них особливу роль відіграє ДСФМУ, яка є спеціально уповноваженим органом, а також суб'єкти державного та первинного фінансового моніторингу, які забезпечують реалізацію і контроль за дотриманням вимог законодавства у сфері боротьби з фінансовими злочинами [30].

Згідно із чинним законодавством [39], Держфінмоніторинг є центральним органом виконавчої влади, основне завдання якого полягає в публічному адмініструванні сфери протидії легалізації незаконних коштів і фінансуванню тероризму. У своїй діяльності ДСФМУ координується Кабінетом Міністрів України через Міністра фінансів.

Основні функції та повноваження Державної служби фінансового моніторингу України визначені у табл.1.3.

Таблиця 1.3

Перелік функцій та повноважень ДСФМУ

Функція	Характеристика
Формування державної політики	Розробка пропозицій щодо запобігання і протидії відмиванню коштів та фінансуванню тероризму, їх подання Міністру фінансів України, реалізація після затвердження.
Аналіз фінансових операцій	Проведення операційного та стратегічного аналізу на основі інформації про операції, що підлягають фінансовому моніторингу.
Функціонування інформаційної системи	Забезпечення роботи та розвитку єдиної інформаційної системи у сфері фінансового моніторингу.
Оцінка ризиків	Проведення національної оцінки ризиків у сфері фінансового моніторингу.
Взаємодія з державними органами	Співпраця та обмін інформацією з органами державної влади, іншими учасниками національної системи фінансового моніторингу.
Міжнародне співробітництво	Співпраця з міжнародними організаціями та забезпечення представництва України на міжнародному рівні.

Примітка. Складено автором за даними [39]

Не можна оминати увагою діяльність Національного банку України у сфері фінансового моніторингу. Для розуміння ролі НБУ варто розглянути його функції в контексті забезпечення стабільності фінансової системи через провадження моніторингу фінансових операцій. Як центральний орган державного управління, НБУ має визначений юридичний статус, завдання, функції і повноваження, які встановлені Конституцією України, Законом України «Про національний банк України» від 20.05.1999 № 679-XIV та ін.

НБУ виконує не тільки традиційні функції регулювання і нагляду за фінансовими установами, але й активно залучений до боротьби з відмиванням коштів і фінансуванням тероризму. Для повного розуміння його ролі у сфері фінансового моніторингу важливо розглянути головні напрямки його діяльності, які зображені на рис.1.4.

Рис.1.5 Напрямки діяльності НБУ у сфері фінансового моніторингу

Примітка. Складено автором за даними [40]

Окрім вищенаведеного базового закону, що регулює фінансовий моніторинг, ця сфера охоплюється широким спектром нормативно-правових актів. До них належать постанови Кабінету Міністрів України, рішення Національного банку України, нормативні акти Державної служби фінансового моніторингу України та інші документи, що визначають детальні процедури, стандарти і вимоги щодо фінансового моніторингу та боротьби з відмиванням

коштів. Така багаторівнева нормативна база забезпечує комплексний підхід до захисту фінансової системи від ризиків та незаконних операцій.

Розглядаючи організацію внутрішнього банківського моніторингу, важливо зазначити, що за ефективну реалізацію системи запобігання відмиванню незаконно отриманих доходів та фінансуванню тероризму відповідає керівник виконавчого органу банку або керівник філії іноземного банку. У випадку, якщо в банку призначається тимчасова адміністрація, обов'язок забезпечити дотримання вимог українського законодавства у зазначеній сфері переходить на тимчасового адміністратора банку. У разі проведення процедури ліквідації банку відповідальність за забезпечення виконання цих вимог покладається на ліквідатора банку.

Установа може створити окремий структурний підрозділ для протидії відмиванню коштів і фінансуванню тероризму, який очолює відповідальний працівник або безпосередньо підпорядковується такому працівникові, враховуючи особливості її організаційної структури. Цей підрозділ працює згідно з положенням про нього, затвердженим відповідно до вимог внутрішніх документів установи [10, с. 142].

Постанова Правління НБУ №65 визначає функції, які має виконувати відповідальний працівник, а саме:

- методичні функції, які передбачають розробку внутрішніх нормативних документів з питань фінансового моніторингу, а також планування тренінгів персоналу банку;
- контрольні функції – перевірка діяльності підрозділів та робітників банку;
- операційні функції – включають здійснення ідентифікації клієнтів, моніторинг їх фінансових операцій, обмін інформацією з відповідними органами та фіксацію власної діяльності в документах [70].

Щоб ефективно виконувати моніторингову діяльність банківські установи

використовують модель, яка передбачає три рівні захисту. Першим рівнем виступає бек-офіс банку, який займається контролем ідентифікації клієнтів, перевірку необхідних документів в розрізі фізичних осіб, фізичних-осіб підприємців та юридичних осіб, моніторинг ризиків легалізації коштів під час проведення щоденних фінансових операцій, а також на впровадження контролю за відповідністю операцій вимогам Закону про фінансовий моніторинг.

Наступний рівень виконується відділом фінансового моніторингу або відділом комплаєнсу клієнтів. Даний відділ розробляє інструменти та стандарти для першого рівня щодо протидії легалізації коштів і фінансуванню тероризму. Він також забезпечує внутрішньобанківський аудит і організовує систему протидії відмиванню коштів.

Відділ фінансового моніторингу може функціонувати як структурний підрозділ в рамках відділу комплаєнсу, проте їх діяльність має специфічні відмінності. Т.М. Болгар виділяє перелік функцій, які виконуються відділом комплаєнсу банку. Основна теза полягає в тому, що, хоча відділ фінансового моніторингу фокусується на виявленні та запобіганні фінансовим злочинам, таким як відмивання грошей і фінансування тероризму, відділ комплаєнсу має значно ширший спектр функцій, що включає управління комплаєнс-ризиками, розробку внутрішніх політик і процедур, моніторинг змін у законодавстві, регулювання конфліктів інтересів, консультування бізнес-процесів, проведення тренінгів для співробітників та виконання посередницьких функцій при взаємодії з фінансовими регуляторами [42, с. 23].

Таким чином, відділ фінансового моніторингу спеціалізується на конкретних аспектах виявлення та запобігання фінансовим злочинам, в той час як відділ комплаєнсу має більш комплексний підхід до забезпечення відповідності всієї організації регуляторним вимогам і внутрішнім політикам.

На третьому рівні захисту знаходиться відділ внутрішнього аудиту, який безпосередньо відповідальний за перевірку дотримання норм

антилегалізаційного законодавства банком.

Руда О.Л. та Марценюк О.В. визначають особливості проведення фінансового моніторингу в банках:

1. Банк зобов'язаний систематично збирати та перевіряти інформацію про своїх клієнтів, зокрема про їхню фінансову діяльність та джерела доходів.
2. Банк повинен вжити необхідних заходів для чіткої ідентифікації своїх клієнтів і періодично перевіряти та оновлювати їхні дані.
3. Здійснюючи аналіз фінансових операцій своїх клієнтів, банк повинен також аналізувати їх для виявлення потенційно ризикованих або підозрілих транзакцій, які можуть свідчити про легалізацію незаконних доходів.
4. Оцінка ризиків у клієнтів та транзакціях здійснюється з урахуванням їх фінансової діяльності та характеристик, що дозволяє адаптувати підходи до різних рівнів ризику.
5. Банк регулярно інформує відповідні державні органи і служби фінансового моніторингу, надаючи необхідні звіти.
6. Забезпечення високого рівня кваліфікації працівників, що займаються фінансовим моніторингом, через проведення регулярних навчань і тренінгів.
7. Запровадження сучасних інформаційних технологій і програмного забезпечення для автоматизації процесів і підвищення ефективності фінансового моніторингу.
8. Розробка і впровадження політик внутрішнього контролю, спрямованих на ефективне виявлення та управління ризиками у сфері фінансового моніторингу [43].

Для успішного проведення первинного фінансового моніторингу банки застосовують різні інструменти та інформаційні ресурси, які дозволяють їм оцінювати ризики і виявляти підозрілі операції. Серед основних джерел інформації можна виділити дані з державних реєстрів, відкриті публічні джерела (такі як інтернет-ресурси, засоби масової інформації та офіційні сайти),

повідомлення правоохоронних органів, онлайн-сервіси, а також офіційні документи ДСФМУ та інших установ, що займаються фінансовим моніторингом. Ці ресурси надають банкам критично важливу інформацію для виявлення та аналізу можливих фінансових правопорушень [44, с. 94].

Розглядаючи інструменти для виявлення підозрілих операцій та їх аналізу, можна виділити наступні, наведені на рис. 1.6.

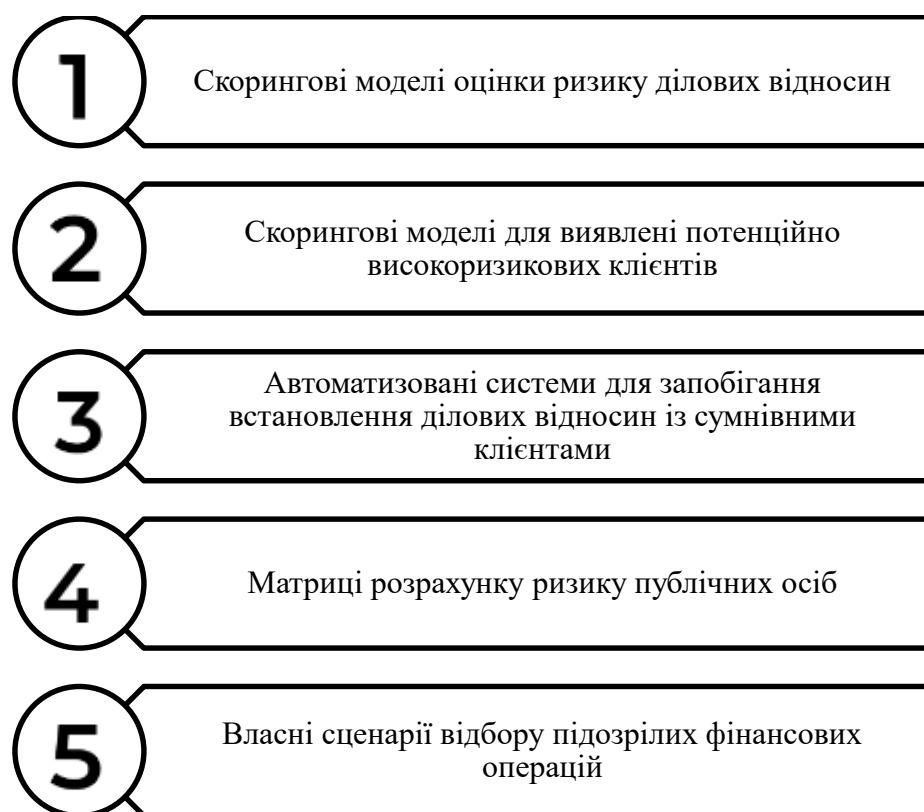

Рис. 1.6 Інструменти банку для виявлення підозрілих операцій та їх аналізу

Примітка. Складено автором за даними [44]

Таким чином, банківські установи є ключовими суб'єктами первинного фінансового моніторингу і забезпечують ефективне функціонування цієї системи. Їхня діяльність з виявлення та запобігання фінансовим злочинам є невід'ємною частиною національної системи боротьби з відмиванням коштів та фінансуванням тероризму. Відповідальна організація внутрішніх процесів

моніторингу в банках сприяє своєчасному виявленню підозрілих транзакцій та гарантує виконання регуляторних вимог. Завдяки тісній взаємодії з державними органами, зокрема Національним банком України та Державною службою фінансового моніторингу, банківська система забезпечує стабільність та безпеку фінансових операцій на національному рівні.

1.3. Специфіка реалізації фінансового моніторингу в банківській сфері України

Фінансова система виконує ключову роль у забезпеченні економічної стабільності, функціонуючи як кровоносна система економіки, тоді як банки виступають її центральним елементом. Проте ця система є найбільш вразливою до ризиків зловживань, таких як відмивання коштів, отриманих злочинним шляхом, фінансування тероризму та інші фінансові злочини, що підривають довіру до неї та створюють загрозу економічній стабільності. У цьому контексті фінансовий моніторинг виконує функцію надійного механізму захисту, спрямованого на запобігання зазначеним загрозам, забезпечуючи тим самим фінансову прозорість і безпеку банківських установ.

У своїй діяльності банківські установи стикаються з численними видами ризиків, серед яких можна виокремити операційні, кредитні та репутаційні ризики. Ці ризики виникають через специфіку операцій та клієнтської бази. Згідно з В.В. Зубовою, ризик для банку є потенційною загрозою недоотримання доходів або зниження ринкової вартості капіталу внаслідок впливу як зовнішніх, так і внутрішніх факторів [45].

В умовах економічної нестабільності в Україні та високого рівня тіньової економіки особливого значення набуває ризик відмивання коштів, незаконно отриманих внаслідок протиправної діяльності. В.В. Рисін та О.Ю. Корначук зазначають, що ризик легалізації доходів може виникати через сукупність

наступних ризиків:

1. Юридичний – виникає у разі недотримання чинного законодавства або прогалин у правовій базі, що створює умови для помилок під час здійснення фінансових операцій.

2. Технологічний – стосується втрат, спричинених технічними збоями, помилками у системах кодування або недосконалостями інформаційних підсистем банку;

3. Інформаційний, який є наслідком швидкого розвитку комунікаційних технологій і пов'язаний із загрозою витоку, викрадення або знищення конфіденційної інформації, що може призвести до прийняття неправильних рішень або негативного впливу на репутацію банку.

4. Моральний – його природа полягає в тому, що одна зі сторін договору має доступ до важливої інформації та переслідує власні інтереси, що відрізняються від інтересів іншої сторони. Моральний ризик може виникати як з боку клієнта, так і з боку працівників банку, зокрема у випадках, коли останні навмисно або через ненавмисні дії (недостатня кваліфікація, неуважність) сприяють відмиванню коштів [46].

Фінансовий моніторинг у банківській сфері України є важливим інструментом для зниження ризиків, пов'язаних з незаконними фінансовими операціями, що можуть загрожувати як фінансовій стабільності самого банку, так і економіці країни в цілому. Його основна фінансова сутність полягає у виявленні потенційних ризиків та їх мінімізації через реалізацію ризик-орієнтованого підходу [5, с. 128].

Варто розглянути визначення поняття «ризик-орієнтований підхід». Термін «ризик-орієнтований підхід» у загальному розумінні передбачає процес виявлення, оцінки та розуміння ризиків, пов'язаних з легалізацією доходів, отриманих злочинним шляхом, фінансуванням тероризму або розповсюдженням зброї масового знищення, а також вжиття відповідних заходів для управління

цими ризиками з метою їх мінімізації відповідно до їх рівня [30].

Основною ціллю ризик-орієнтованого підходу є концентрація ресурсів банківського менеджменту на сферах з найбільшими ризиками [47, с. 50].

У попередньому пункті нами було зазначено, що для ефективного провадження фінансового моніторингу банки використовують різноманітні інструменти та джерела інформації. Аналіз практики українських банків дозволяє виділити основні інструменти, що використовуються в даній сфері. Хоча ринок IT-рішень у сфері фінансового моніторингу є досить широким, провідними є продукти FinTech-компаній таких як STRABIS WEB, YouControl, Opendatabot, IBM, IBA, Exiger, ProFIX та CS.

Банки впроваджують комплекс заходів належної перевірки клієнтів. Загальний перелік цих заходів зображено на рис.1.7.

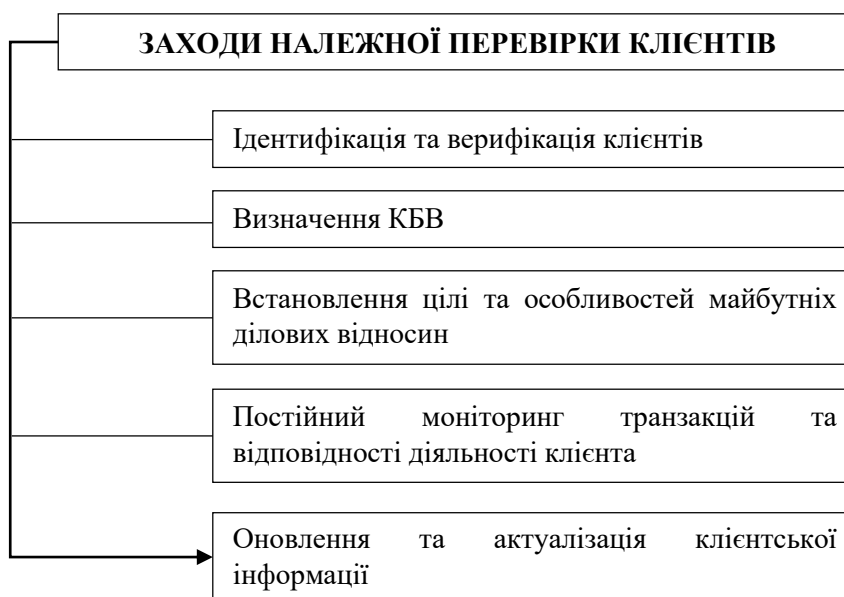

Рис. 1.7 Заходи належної перевірки клієнтів

Примітка. Складено автором за даними [48, с. 160]

Відповідно до рівня ризику, банки можуть застосовувати спрощені процедури належної перевірки при низькому ризику, що може включати зменшення частоти та обсягу моніторингу ділових відносин і збору додаткових відомостей про них. У випадку високого ризику, навпаки, використовуються

посилені заходи.

Варто розглянути класифікацію клієнтів у межах заходів фінансового моніторингу у табл.1.4.

Таблиця 1.4

Класифікація клієнтів банків у межах заходів із фінансового моніторингу

Параметр	Географічна ознака	Банківська послуга
Резиденти країн, що пов'язані з тероризмом	Іран, Північна	Великі міжнародні перекази
Політично-значуща особа та пов'язані з ними особи	-	
Нечітке визначення КБВ		
Неприбуткові організації, благодійні фонди	Офшорні зони	Дистанційні послуги
Іноземні фінансові установи	Зони бойових дій	
Вироблення зброї		
Випуск акцій на пред'явника	Санкції з боку ЄС та OFAC	Інтелектуальні послуги
Фіктивність		

Примітка. Складено автором за даними [30]

Важливим аспектом внутрішнього фінансового моніторингу банків є виявлення підозрілих фінансових операцій та своєчасне подання звітів до державних органів. НБУ та ДСФМУ забезпечують банки шаблонами для подання таких звітів, які розміщені на офіційних веб-сайтах цих органів. Комунікація з цими органами здійснюється в електронній формі, що забезпечує оперативність та зручність процесу.

Згідно з «Правилами організації статистичної звітності», банки повинні регулярно представляти спеціальні звіти у визначених формах. Зокрема, щоквартально подається форма 2НХ, що містить інформацію про управління ризиками, а щомісячно - форма 2FX, яка охоплює дані про оцінку ризиків у сфері фінансового моніторингу.

Крім того, банківські установи зобов'язані подавати форму 2LX, яка

містить інформацію про обсяг, спосіб та мету фінансових операцій, а також форму 2КХ, що стосується рахунків осіб, включених до санкційних списків. Ці заходи сприяють підвищенню прозорості фінансових операцій та контролю за дотриманням законодавства в умовах нестабільності [50].

В умовах воєнного стану, який наразі діє на всій території України, звітність до НБУ з питань фінансового моніторингу подається відповідно до Правил № 140. Банківські установи зобов'язані подавати файли у форматі 2НХ, що містять інформацію з питань управління ризиками у сфері фінансового моніторингу. Періодичність подання звітності встановлена двічі на рік [51].

Висновки до розділу 1

У першому розділі кваліфікаційної роботи було визначено, що фінансовий моніторинг є багатогранною та динамічною категорією, яка виконує ключову роль у забезпеченні економічної безпеки та прозорості фінансових операцій. В ході дослідження було проаналізовано різні визначення фінансового моніторингу, що дозволило сформулювати власне трактування цього поняття та виявити недосконалості у формулюванні, яке надається у базовому законі. Зокрема, визначення «фінансового моніторингу» як «сукупності заходів» подано надто узагальнено, без чіткого розмежування функцій державного моніторингу та моніторингу, здійснюваного первинними суб'єктами. Це створює труднощі у розподілі відповідальності між суб'єктами моніторингу, ускладнюючи взаємодію та знижуючи ефективність контролю.

Було детально розглянуто основні теоретичні аспекти, які формують розуміння фінансового моніторингу як окремої фінансовою категорії. Встановлено, що ризики, пов'язані з відмиванням коштів, є одними з найбільших загроз для банків. Окрім репутаційних втрат, пов'язаних із участю у підозрілих транзакціях, банки стикаються з ризиком накладення значних фінансових

санкцій, втрати клієнтів і навіть ліцензії на здійснення діяльності. Більше того, масштабні випадки легалізації злочинних доходів підривають економічну безпеку держави, сприяють поширенню тіньової економіки та створюють додаткові загрози у вигляді фінансування тероризму.

Нами була деталізована схема системи банківського фінансового моніторингу, яка акцентує увагу на впровадженні трирівневої моделі внутрішнього контролю, яка забезпечує чіткий розподіл функцій між операційними підрозділами, комплаєнс та аудиторськими відділами, що підвищує прозорість і дозволяє своєчасно управляти ризиками.

У рамках написання цієї роботи було виявлено, що основними інструментами фінансового моніторингу, що використовуються банками, є технологічні рішення від провідних ІТ-компаній, таких як STRABIS WEB, YouControl, IBM та інші, які допомагають автоматизувати процеси виявлення підозрілих операцій. Окрім технологічних інструментів, банки у своїй діяльності керуються законодавчими документами, рекомендаціями міжнародних органів та вимогами до фінансових установ.

Ключовим елементом є також ризик-орієнтований підхід, що дозволяє банкам зосереджувати ресурси на найбільш ризикованих сегментах, виявляючи потенційні загрози та вчасно на них реагуючи. Банки здійснюють належну перевірку клієнтів на основі кількох критеріїв, таких як географічні ознаки, зв'язки з тероризмом, санкційні списки та інші, що дозволяє знизити рівень ризиків і запобігти здійсненню незаконних фінансових операцій.

Важливим є також своєчасне подання звітів до регуляторних органів, таких як Національний банк України та Державна служба фінансового моніторингу України, що підвищує прозорість фінансових операцій та ефективно контролює дотримання законодавства. Подання таких звітів дозволяє не лише своєчасно виявляти підозрілі операції, але й сприяє моніторингу загального стану банківської системи, її стабільності та відповідності міжнародним стандартам.

У результаті проведеного аналізу було встановлено, що правильна організація фінансового моніторингу, яка включає в себе використання сучасних технологій та відповідний ризик-орієнтований підхід, здатна знизити рівень ризиків від незаконних операцій та забезпечити стабільність і безпеку банківської системи України в умовах економічної нестабільності та високого рівня тіньової економіки.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ В БАНКІВСЬКІЙ СФЕРІ УКРАЇНИ

2.1. Аналіз сучасного стану фінансового моніторингу в українських банках

Останні роки для банківської системи стали справжнім викликом та перевіркою на витривалість. Банківська діяльність мусить відповідати темпам міжнародного розвитку, що вимагає від банків впроваджувати технологічні рішення для автоматизації процесів, щоб мати змогу витримувати конкуренцію на ринку та забезпечувати найкращий сервіс для клієнтів. До того ж, пандемія COVID-19 та повномасштабне вторгнення створили чимало ризиків для фінансової стабільності. Банки були змушені адаптуватись до переміщення населення закордон, втрат відділень на тимчасово окупованих територіях та необхідності забезпечення безперервності надання послуг в умовах воєнного стану [52 – 53].

Під час пандемії та війни змінились і звички українців, що призвело до збільшення використання онлайн-банкінгу та безготівкових розрахунків. Водночас, саме зростання технологій та розповсюдження Інтернет банкінгу зробили банківську сферу більш привабливою для кіберзлочинців. Національна оцінка ризиків показала, що рівень використання банків для відмивання коштів в Україні оцінюється як середній [73]. Це свідчить про наявність певних загроз у фінансовій системі, які потребують постійної уваги з боку регуляторів і банківських установ.

Важливим свідченням активізації кіберзлочинців є ліміт, запроваджений Національним банком України з жовтня 2024, а саме - обмеження у 150 000 грн на місяць для переказів між фізичними особами "з картки на картку" терміном на пів року. Цей захід спрямований на зниження використання платіжної

інфраструктури в незаконній діяльності, зокрема через рахунки «дропів» — людей, які надають свої рахунки в користування третім особам для протиправних операцій. За даними НБУ, через такі рахунки може проходити близько 200 млрд грн щороку, що сприяє функціонуванню тіньової економіки [54].

Для розуміння активності та ефективності банківських установ у сфері протидії відмиванню грошей і фінансуванню тероризму, проаналізуємо динаміку кількості повідомлень до ДСФМУ в розрізі банківських та небанківських установ (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

**Кількість повідомлень про фінансові операції від банків та
небанківських установ за період 2019 – 2023 рр., шт**

Рік	Банківські установи	Небанківські установи
2019	11327040	110334
2020	4675432	50105
2021	1638483	21394
2022	1174044	5348
2023	1423311	6283

Примітка. Складено автором за даними [55-59]

Отже, згідно даних Держфінмоніторингу, банки надають найбільшу частку усіх повідомлень про фінансові операції, які надаються до служби. Однак, кількість таких повідомлень за останні 5 років значно знизилась. Якщо у 2019 р. кількість повідомлень від банківських установ складала 1 132 7040 шт., то у 2023 р. - 142 3311 шт. Відповідно кількість знизилась на 9 903 729 шт. або на 87,4%. Такий різкий спад кількості повідомлень з умовлена постійним оновленням та змінами законодавства щодо фінансового моніторингу.

Кількість повідомлень від небанківських установ також має тенденцію до значного зниження. На 2019 р. було зафіксовано 110 334 шт., а у 2023 р. – 6 283 шт. Таким чином, кількість повідомлень знизилась на 104 051 шт., або на 94,31% у відносному вираженні.

Розглянемо структуру фінансових операцій, що підлягають фінансовому моніторингу та взяті ДСФМУ на облік (рис. 2.1).

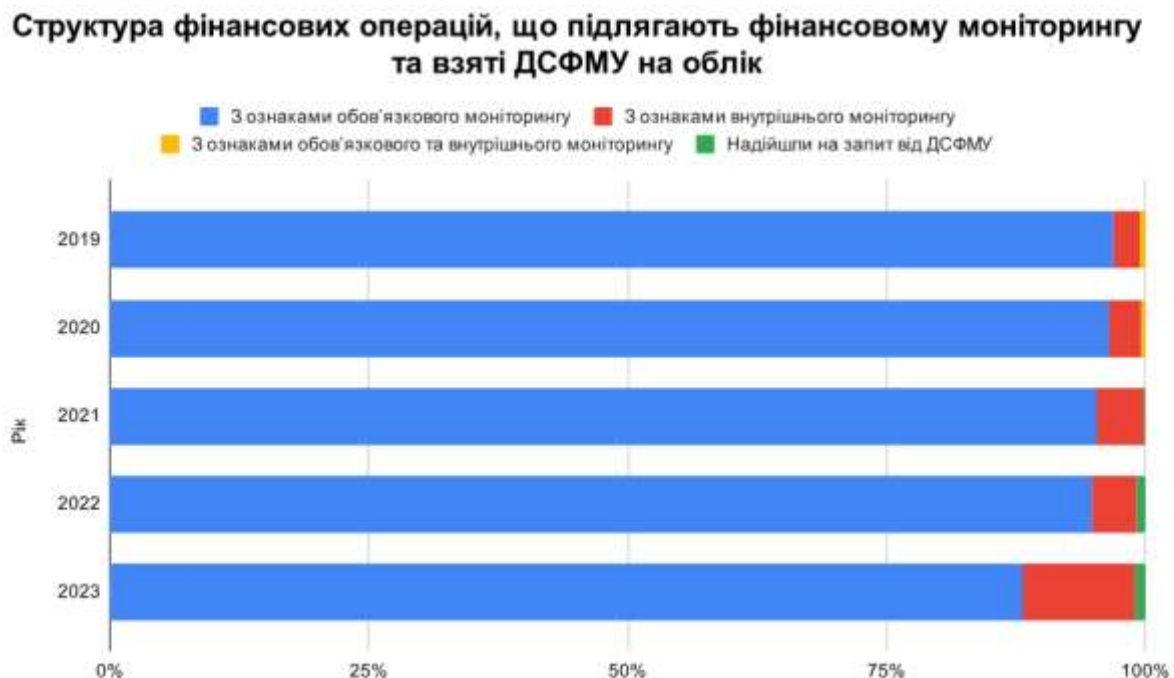

Рис. 2.1 Види фінансового моніторингу [37]

Примітка. Складено автором за даними [55-59]

З даної гістограми можемо зробити висновок, що переважну частку у структурі фінансових операцій, які були взяті на облік Службою, складають операції з ознакою обов'язкового фінансового моніторингу, в той час як найменшу — операції, які надійшли на запит ДСФМУ. Якщо розглядати показники в динаміці, то спостерігаємо тенденцію до зменшення операцій з обов'язкового моніторингу на 9%, у той же час, операції з ознаками внутрішнього моніторингу збільшились на 8,34%. Така тенденція пов'язана зі змінами законодавства в грудні 2019 року, а саме був опублікований новий закон "Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом...").

Закон було розроблено відповідно до меморандуму про співпрацю між Україною та Міжнародним валютним фондом, а також ключових умов, необхідних для отримання другого траншу допомоги від ЄС у розмірі 500 млн євро.

Зокрема, варто розглянути зміни в базовому законі, що спричинили такі тенденції. Зниження частки фінансових операцій з ознакою обов'язкового моніторингу, взятих на облік ДСФМУ пов'язано зі збільшенням порогової суми операцій, що підлягають обов'язковому фінансовому моніторингу. Якщо у 2010 р. ця сума складала 150 тис грн., то згідно з новим Законом, вона зросла до 400 тис грн. Крім того, зменшилась кількість ознак для здійснення обов'язкового фінансового моніторингу [60].

Для більш детального аналізу банківського фінансового моніторингу в Україні доцільно розглянути та порівняти показники за перше півріччя 2023 та 2024 років (табл.2.2). Це дозволить виявити тенденції, що виникають у структурі фінансових операцій, а також проаналізувати зміни в обсягах операцій з обов'язковим і внутрішнім моніторингом.

Таблиця 2.2

Показники діяльності ДСФМУ за I півріччя 2023-2024 рр.

Показник	I півріччя 2023 р.	I півріччя 2024 р.	Абсолютне відхилення	Темп приросту, %
Кількість повідомлень, шт.	659541	813983	154442	123,42
Кількість підозрілих фінансових операцій, шт.	55268	145483	90125	263,23
Кількість порогових фінансових операцій, шт.	590916	666 930	76014	112,86
Кількість фінансових операцій на запит, шт.	13280	1381	-11899	10,40
Сума фінансових операцій, млрд грн	71,4	41,5	-29,9	58,12
Зупинені фінансові операції, млрд грн	3,3	5,4	2,1	163,63

Примітка. Розраховано автором за даними [61]

Таким чином, аналізуючи показники звітності Державної служби фінансового моніторингу України в розрізі першого півріччя 2023 р. та 2024 р., можемо виділити наступні тенденції. По-перше, у I півріччі 2024 року кількість повідомлень про фінансові операції зросла на 154 442 шт. або на 23,42% у відносному значенні у порівнянні з I півріччям 2023 року. Це свідчить про підвищену активність суб'єктів первинного фінансового моніторингу. Зокрема, збільшилась і кількість повідомлень про підозрілі та порогові фінансові операції у структурі повідомлень до ДСФМУ. Значне зростання спостерігаємо у кількості повідомлень про підозрілі операції зросла на 90 125 шт., або на 163,23%. Кількість повідомлень на запит про відстеження зменшилась з 13 280 до 1 381, тобто на 89,6%, що може вказувати на зміни у підходах до проведення фінансових розслідувань або ж на зменшення запитів з боку правоохоронних органів.

По-друге, загальна сума фінансових коштів, що підлягають легалізації, зменшилась на 41,88%, що може свідчити про покращення ситуації у фінансовій сфері або ж про меншу активність у шахрайських операціях. Сума заблокованих коштів зросла з 3,3 млрд до 5,4 млрд гривень, що свідчить про підвищення ефективності роботи органів фінансового моніторингу у протидії легалізації коштів.

Також варто проаналізувати стан вітчизняного банківського фінансового моніторингу з боку контрольної функції. Національний банк України виступає регулятором банківських установ та здійснює моніторинг та перевірки фінансових установ, зокрема в сфері фінансового моніторингу. Ці перевірки є важливим інструментом для виявлення та запобігання незаконним фінансовим операціям, а також для контролю за дотриманням нормативних вимог.

Протягом останніх років НБУ запроваджував заходи, спрямовані на забезпечення дотримання норм фінансового моніторингу, підвищення прозорості фінансових операцій і запобігання фінансуванню злочинності. У цьому контексті

розглянемо звіти НБУ, що відображають результати перевірок НБУ, кількість виявлених порушень, а також вжиті заходи впливу. Цей аналіз допоможе оцінити ефективність контрольних механізмів НБУ та їх вплив на стабільність банківського сектору України.

У табл. 2.3 зображено результати проведених перевірок Національним банком України у контексті динаміки кількості перевірок, а також виявлених порушень.

Таблиця 2.3

**Перевірки, проведені НБУ у секторі фінансового моніторингу за період
2019-2023 рр., од.**

Показники	2019	2020	2021	2022	2023	Абсолютне відхилення, од.
Число здійснених перевірок банків, од., в т.ч.:	80	66	97	183	82	2
планових виїзних	27	8	0	0	2	-25
позапланових виїзних	1	3	6	5	6	5
Безвиїзних	52	55	91	178	74	22
Кількість банків, де були виявлені порушення, од.	37	18	32	47	33	-4

Примітка. Розраховано автором за даними [61-66]

Таким чином, за період 2019-2023 рр. бачимо суттєві коливання у кількості проведених перевірок НБУ. Найвищий показник зафіксовано у 2022 році, коли було проведено 183 перевірки. Це насамперед пов'язано, на нашу думку, з необхідністю більш ретельного контролю в умовах економічної нестабільності, викликаній початком повномасштабного вторгнення.

Важливо зазначити, що найбільша питома вага перепадала на безвиїзні перевірки, а саме 178 перевірок, адже в дії воєнного стану були припинені планові перевірки, а пріоритетним напрямом стали саме позапланові виїзні перевірки та безвиїзний нагляд.

Якщо розглядати весь термін 2019-2023 рр., то у 2023 році кількість перевірок знизилася до 82, що на 2 перевірки більше, ніж у 2019 році, що може свідчити про певну стабілізацію ситуації у банківському секторі.

Аналізуючи кількість банків, в діяльності яких були виявлені порушення, можемо сказати, що у 2023 році зафіксовано 33 випадки, що на 4 менше, ніж у 2019 році. Це може свідчити про поліпшення ситуації у сфері дотримання фінансових норм, хоча відзначається й загальна нестабільність показників.

Для більш повного огляду контролю Національного банку України у галузі фінансового моніторингу важливо розглянути дані про вжиті заходи впливу в період з 2019 по 2023 рік. Ці дані допоможуть оцінити динаміку застосування заходів впливу та їх ефективність у боротьбі з порушеннями у сфері фінансового моніторингу.

Таблиця 2.4

**Заходи, вжиті НБУ до порушників антилегалізаційного законодавства у
2019-2023 рр.**

Показники	2019	2020	2021	2022	2023	Абсолютне відхилення, од.
Письмові зауваження	14	10	13	11	19	5
Штрафи, накладені на банк						
Кількість прийнятих рішень, од.	19	15	5	10	28	9
Загальна сума штрафів, млн грн	51,4	16,7	11,5	118,8	305,99	254,59
Штрафи, накладені на небанківські установи						
Кількість прийнятих рішень, од.	8	6	9	35	129	121
Загальна сума штрафів, тис. грн	137,7	212,5	1259,7	3732	221,5	83,8

Примітка. Розраховано автором за даними [61-66]

Отже, розглянувши вищенаведені показники, варто зазначити, що НБУ активно впроваджує заходи впливу до фінансових установ, що може свідчити про підвищення ефективності фінансового моніторингу та контролю за дотриманням антилегалізаційного законодавства.

У 2023 р. спостерігаємо збільшення загальної кількості письмових

застережень до банківських установ на 5 одиниць у порівнянні з 2019 р. Також, кількість рішень щодо накладення штрафів на банки демонструє значні коливання, зокрема у 2023 році було ухвалено 28 рішень на загальну суму 305,99 млн грн, що є найбільшим показником за весь період. Для порівняння, у 2019 р. ці показники складали 19 рішень на загальну суму 51,4 млн грн, що в абсолютному відношенні складає 254,59 млн грн. Це свідчить про жорсткість заходів впливу та серйозність підходу НБУ до порушень.

Щодо небанківських установ, то підхід НБУ до їх аналізу також змінився. У 2023 році було ухвалено 129 рішень на суму 221,5 млн грн, що демонструє зростання кількості рішень на 121 одиницю, тоді як загальна сума штрафів зменшилась на 83,8 тис. грн. Таким чином, можна зробити висновок, що НБУ запровадив менші штрафи для більшої кількості небанківських установ, що може свідчити про адаптацію регуляторних заходів до сучасних умов функціонування фінансового ринку.

У 2023 році Національний банк України вжив більш радикальних заходів впливу. Зокрема, було ухвалено рішення про ліквідування банків АТ «АЙБОКС БАНК» та АТ «АКБ «КОНКОРД» через систематичні порушення вимог законодавства у сфері фінансового моніторингу. Ці дії НБУ підкреслюють важливість дотримання нормативних вимог і готовність регулятора до рішучих дій у випадках, коли фінансові установи не виконують своїх обов'язків [54].

2.2. Оцінка ефективності фінансового моніторингу банківської сфери України

Для забезпечення якісного фінансового моніторингу банківської системи необхідно впровадити структуровану методологію щодо оцінки його ефективності. В рамках проведеного мною дослідження було виявлено, що наразі відсутній єдиний підхід до такої оцінки, а саме поняття залишається

неузгодженим.

Існують різні методики, розроблені українськими науковцями, кожна з яких має свої переваги та недоліки. Наприклад, методика, запропонована Д.В. Шиян і І.І. Д'яконовою [11], використовує підхід «зважених сум», що дозволяє агрегувати численні критерії та показники ефективності.

Серед основних переваг цієї методології можна виділити врахування багатьох критеріїв і показників, що забезпечує комплексну оцінку ефективності фінансового моніторингу. Це дозволяє зосередитися на таких ключових аспектах, як результативність, доцільність і економічність. Крім того, розрахунок інтегрального індексу об'єднує всі важливі аспекти ефективності, спрощуючи їх порівняння і моніторинг.

Втім, методологія має і недоліки. По-перше, її впровадження може бути ускладнене в умовах обмежених ресурсів та недостатнього розвитку аналітичних інструментів, що є особливо актуальним для невеликих банків. По-друге, методика потребує достовірних і повних даних, доступ до яких значно ускладнився через воєнні дії, що може негативно позначитися на точності оцінки. По-третє, методика, розроблена у 2013 році, вже потребує модернізації для відповідності сучасним міжнародним стандартам [26, с. 100].

Хоч методика, запропонована Д.В. Шиян та І.І. Д'яконовою, має свої недоліки, проте, враховуючи доступні нам статистичні дані, зокрема звіти Державної служби фінансового моніторингу України та Національного банку України, ми спробуємо оцінити ефективність фінансового моніторингу саме за цією методикою. Перший етап оцінки ефективності представлено у табл. 2.5.

Таблиця 2.5

Ефективність фінансового моніторингу в банківському секторі**України: показники за період 2019-2023 років, %**

Показник	Умовне позначення	Рік				
		2019	2020	2021	2022	2023
Сума ймовірної легалізації, (% до реального ВВП)	x ₁	2,51	1,99	2,37	1,96	1,63
Рівень тіньової економіки, (у % від обсягу реального ВВП)	x ₂	28	30	32	48	30
Частка повідомлень, надісланих банками, (% від загальної кількості)	x ₃	99,04	98,94	98,71	99,55	99,56
Частка повідомлень, вибраних для активної роботи, (% від загальної кількості)	x ₄	4,63	25,92	29,41	15,39	17,43
Частка матеріалів, за якими відкриті кримінальні справи, (% до кількості переданих справ)	x ₅	11,98	7,63	12,56	7,17	12,30
Частка кримінальних справ, за якими прийнято рішення, (% до кількості кримінальних справ)	x ₆	72,90	35,44	21,77	-	25,36
Частка виявлених порушень у банках, (% до кількості перевірок)	x ₇	46,25	27,27	32,99	25,68	40,24
Частка виділених коштів на утримання уповноваженого органу, (% до видатків бюджету)	x ₈	0,0080	0,0088	0,0097	0,0053	0,0035

Примітка. Розраховано автором за даними [55-59, 67-70]

Далі необхідно нормалізувати вказані показники, поділивши їх на стимулятори та дестимулятори. Зв'язок між інтегральною оцінкою та показниками-стимуляторами є прямим, тоді як зв'язок між оцінкою та показниками-дестимуляторами – оберненим. Важливо відзначити, що показники доцільності та економічності відносяться до дестимуляторів, тоді як показники результативності є стимуляторами.

Нормалізацію треба проводити за наступною формулою:

$$Z_i = \begin{cases} \frac{x_i}{x_{\max}} \\ \frac{x_{\min}}{x_i} \end{cases}, \text{ якщо показник слугує стимулятором,} \quad (2.1)$$

де z_i - нормалізований показник ефективності фінансового моніторингу;

x_i - фактичне значення i -го показника (початковий показник);

x_{max} - найбільше значення i -го показника у межах динамічного ряду;

x_{min} - найменше значення i -го показника у межах динамічного ряду.

Розрахунок нормалізованих показників ефективності фінансового моніторингу банків в Україні за період 2019–2023 років представлений у таблиці 2.6. У цій таблиці наведені дані про нормалізовані показники, що дозволяють оцінити ефективність фінансового моніторингу в банківській системі. Нормалізовані значення забезпечують можливість порівняння показників у заданому діапазоні $[0; 1]$, що спрощує їх аналіз та інтерпретацію.

Таблиця 2.6

**Нормалізовані показники ефективності фінансового моніторингу в
Україні за період 2019-2023 рр.**

Показник	Умовне позначення	Рік				
		2019	2020	2021	2022	2023
Сума ймовірної легалізації, (% до реального ВВП)	z_1	0,61	0,82	0,69	0,83	1,00
Інтегральний показник рівня тіньової економіки в Україні, (у % від обсягу реального ВВП)	z_2	1,07	1,14	1,71	1,07	1,71
Частка повідомлень, надісланих банками, (% від загальної кількості)	z_3	0,99	0,99	0,99	1,00	1,00
Частка повідомлень, вибраних для активної роботи, (% від загальної кількості)	z_4	0,16	0,88	1,00	0,52	0,59
Частка матеріалів, за якими відкриті кримінальні справи, (% до кількості переданих справ)	z_5	0,95	0,61	1,00	0,57	0,98
Частка кримінальних справ, за якими прийнято рішення, (% до кількості кримінальних справ)	z_6	1,00	0,49	0,30	0,00	0,35
Частка виявлених порушень у банках, (% до кількості перевірок)	z_7	1,00	0,59	0,71	0,56	0,87
Частка виділених коштів на утримання уповноваженого органу, (% до видатків бюджету)	z_8	2,29	2,51	2,77	1,51	1,00

Примітка. Розраховано автором за даними [55-59, 67-70]

Далі маємо визначити вагові коефіцієнти нормалізованих показників для формування інтегрального показника, використовуючи правило Фішберна для ранжування їх значущості. Щоб упорядкувати систему показників за ступенем зниження їх значущості, ваговий коефіцієнт i -го показника (r_i) розраховується за формулою:

$$r_i = \frac{2(N-i)+1}{N(N+1)} \quad (2.2)$$

де r_i – ваговий коефіцієнт для i -го показника в сукупності;

N – загальна кількість показників у сукупності;

i – порядковий номер показника в сукупності.

У табл.2.7 представлено результати ранжування показників та їх вагові коефіцієнти.

Таблиця 2.7

Рангові значення та вагові коефіцієнти первинних і узагальнених показників ефективності фінансового моніторингу в Україні

Первинний показник	Ранг	Ваговий коефіцієнт	Агрегований показник	Ранг	Ваговий коефіцієнт
Сума ймовірної легалізації, (% до реального ВВП)	1	0,6667	доцільності	1	0,5000
Інтегральний показник рівня тіньової економіки в Україні, (у % від ВВП)	2	0,3333			
Частка повідомлень, надісланих банками, (% від загальної кількості)	1	0,4000	результативності	2	0,3333
Частка повідомлень, вибраних для активної роботи, (% від загальної кількості)	2	0,3000			
Частка матеріалів, за якими відкриті кримінальні справи, (% до кількості переданих справ)	3	0,2000			
Частка кримінальних справ, за якими прийнято рішення, (% до кількості кримінальних справ)	4	0,1000			
Частка виявлених порушень у банках, (% до кількості перевірок)	1	0,6667	економічності	3	0,1667
Частка виділених коштів на утримання уповноваженого органу, (% до видатків бюджету)	2	0,3333			

Примітка. Розраховано автором за даними [55-59, 67-70]

Наступним етапом розрахуємо агреговані показники ефективності та інтегральні індексу ефективності фінансового моніторингу в Україні. Результати цих розрахунків представлені в таблиці 2.8.

Таблиця 2.8

Рангові значення та вагові коефіцієнти для обчислення інтегрального показника ефективності системи фінансового моніторингу в банківському секторі

Показник	Ранг	Ваговий коефіцієнт
Сума ймовірної легалізації	1	0,222
Інтегральний показник рівня тіньової економіки в Україні	2	0,194
Частка повідомлень, надісланих банками	3	0,167
Частка повідомлень, вибраних для активної роботи	4	0,139
Частка матеріалів, за якими відкриті кримінальні справи	5	0,111
Частка кримінальних справ, за якими прийнято рішення	6	0,083
Частка виявлених порушень у банках	7	0,056
Частка виділених коштів на утримання уповноваженого органу,	8	0,028

Примітка. Розраховано автором за даними [55-59, 67-70]

Для оцінки ефективності фінансового моніторингу в банківській системі України ми використовуватимемо методику зважених сум на основі лінійної математичної моделі для обчислення інтегрального показника. Ця методика інтегрує різноманітні показники в один загальний індекс, що відображає рівень ефективності фінансового моніторингу. Формула розрахунку наведена нижче:

$$I = \sum_{i=1}^n a_i z_i, \sum a_i = 1, 0 \leq a_i z_i \leq 1, \quad (2.3)$$

де z_i - нормалізовані показники, що характеризують ефективність фінансового моніторингу;

a_i – вагові коефіцієнти, які визначають ступінь внеску i -го показника в інтегральний індекс.

Підставивши дані з таблиць в формулу, розрахуємо інтегральних індексів ефективності системи фінансового моніторингу за 2019-2023 роки:

$$1. \quad I_{2019} = 0,2222 \times 0,61 + 0,1944 \times 1,07 + 0,1667 \times 0,99 + 0,1389 \times 0,16 + 0,1111 \times 0,95 + 0,0833 \times 1 + 0,0556 \times 1 + 0,0278 \times 2,29 = 0,8391$$

$$2. \quad I_{2020} = 0,2222 \times 0,82 + 0,1944 \times 1,14 + 0,1667 \times 0,99 + 0,1389 \times 0,88 + 0,1111 \times 0,61 + 0,0833 \times 0,49 + 0,0556 \times 0,59 + 0,0278 \times 2,51 = 0,9026$$

$$3. \quad I_{2021} = 0,2222 \times 0,69 + 0,1944 \times 1,71 + 0,1667 \times 0,99 + 0,1389 \times 1 + 0,1111 \times 1 + 0,0833 \times 0,3 + 0,0556 \times 0,71 + 0,0278 \times 2,77 = 1,0425$$

$$4. \quad I_{2022} = 0,2222 \times 0,83 + 0,1944 \times 1,07 + 0,1667 \times 1,00 + 0,1389 \times 0,52 + 0,1111 \times 0,57 + 0,0833 \times 0 + 0,0556 \times 0,56 + 0,0278 \times 1,51 = 0,7680$$

$$5. \quad I_{2023} = 0,2222 \times 1,00 + 0,1944 \times 1,71 + 0,1667 \times 1,00 + 0,1389 \times 0,59 + 0,1111 \times 0,98 + 0,0833 \times 0,35 + 0,0556 \times 0,87 + 0,0278 \times 1,00 = 1,0173$$

Зобразимо наші розрахунки у вигляді гістограми для наочного зображення зміни показника в динаміці (див. рис.2.2).

Таким чином, розрахувавши інтегральний показник ефективності та проаналізувавши його за період з 2019 по 2023 роки, можна зробити наступні висновки. За цей період показник зріс на 17,82%, що свідчить про значне покращення ефективності фінансового моніторингу банківського сектору в Україні. Зростання досягло піку у 2021 році, коли показник сягнув 104,25%. Це могло бути результатом запровадження нових методів моніторингу та більш жорсткого регулювання.

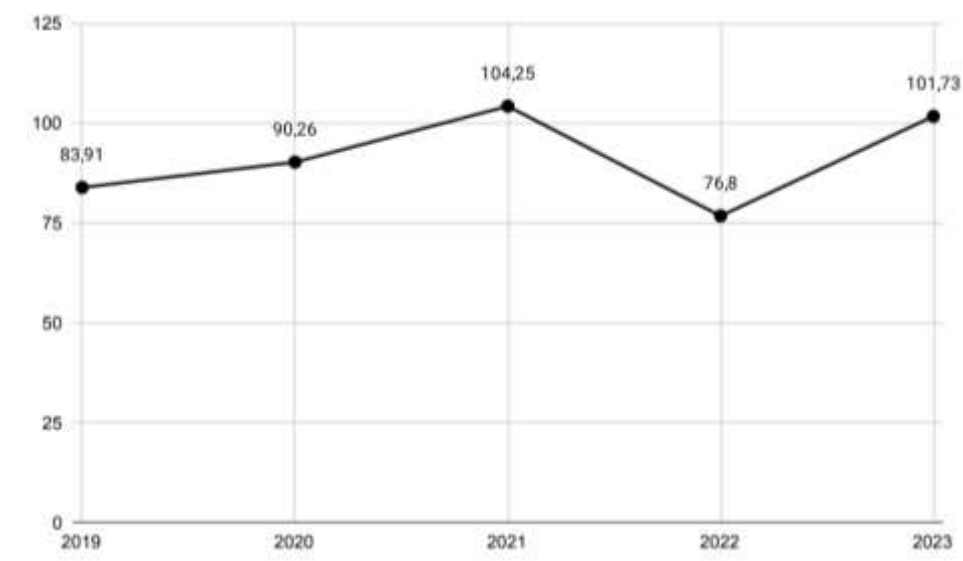

Рис. 2.2 Динаміка зміни інтегрального показника ефективності банківського фінансового моніторингу

Примітка. Складено автором

Однак у 2022 році спостерігалось різке зниження до 76,80%, що може бути зумовлено такими зовнішніми чинниками, як зміна економічної ситуації в країні. Це вказує на вразливість системи до зовнішніх факторів.

У 2023 році показник знову зріс до 101,73%, що сигналізує про часткове відновлення ефективності. Це може бути результатом адаптації системи до нових умов та покращення внутрішніх процесів моніторингу.

2.3. Дослідження практики фінансового моніторингу в АТ «Укрсиббанк»

UKRSIBBANK BNP Paribas Group є одним із провідних вітчизняних універсальних банків, що був створений в 1990 р. Банк є частиною міжнародної групи BNP Paribas і залучає всі сектори населення до банківської діяльності.

Розглянемо історію UKRSIBBANK:

- 1990 р. – банк розпочав свою діяльність як Харківський регіональний банк;
- 1996 р. – починають відкриватись філії в інших областях країни;
- 2000 р. – починає будувати ефективну роздрібну мережу. З цього часу банк займає позицію лідера на ринку інвестицій.
- 2003 р. UKRSIBBANK стає національним лідером та входить до десятки найбільших банків України;
- Грудень 2005 р. – був підписаний договір щодо придбання 51% акцій банку міжнародною групою BNP Paribas;
- Квітень 2006 р. - BNP Paribas стає головним інвестором UKRSIBBANK з часткою 51%;
- 2009 р. – частка BNP Paribas збільшується до 81,42%, а у 2010 р. – до 99,99%;
- Серпень 2011 р. - Європейський банк реконструкції та розвитку придбав 15% акцій UKRSIBBANK, після чого частка BNP Paribas склала 84,99%.
- Лютий 2016 р. - частка ЄБРР збільшується до 40%, а частка BNP Paribas становить 59,99%, а з 2018 р. – 60%.

Нині UKRSIBBANK є одним із найбільших і системних банків України, який під час війни забезпечує безперебійне обслуговування клієнтів, включаючи фізичних осіб, підприємців та великий бізнес. Банк відзначений як найстійкіший в країні, увійшов до рейтингу найкращих роботодавців та переміг у номінації «HR воєнного часу».

Він бере участь у проектах підтримки, як-от банкоматний роумінг та POWER BANKING для роботи під час блекауту, активно допомагає клієнтам та долучається до благодійних ініціатив. UKRSIBBANK лідирує у рейтингах стійкості та роботодавців за версією українських і міжнародних медіа [71].

Організаційна структура АТ «Укрсиббанк» складається сукупності управлінських та контролюючих органів, а також функціональних вертикалей та

підрозділів. Схематично організаційна структура банку зображена у Додатку А.

АТ «Укрсиббанк» як частина Групи BNP Paribas, реалізує свою діяльність згідно з нормами законодавства Європейського Союзу та Франції з питань ПВК/ФТ. Банк суворо притримується стандартів Групи, політик пильності та санкцій. Водночас АТ «Укрсиббанк» регулюється нормами чинного законодавства України, включаючи базовий Закон та Постанову Правління НБУ №65.

В АТ «Укрсиббанк» розроблені Правила фінансового моніторингу, Програма здійснення фінансового моніторингу, а також Програма ідентифікації, верифікації та вивчення клієнтів (процедури належної перевірки). Ці документи регулярно оновлюються відповідно до вимог чинного законодавства України та високих європейських стандартів. Актуальність і відповідність зазначених документів постійно перевіряються Департаментом внутрішнього аудиту UKRSIBBANK та Національним банком України.

Крім того, банк має Департамент внутрішнього аудиту, Департамент ризик-менеджменту та Департамент комплаєнс-контролю, які в сукупності формують систему внутрішнього контролю в установі. Ця система сприяє ефективному управлінню ризиками та забезпечує відповідність банку чинному законодавству та міжнародним стандартам [71]. Отже, система передбачає три рівні захисту, кожен з яких забезпечує виконання своєї функції фінансового моніторингу. Детально розглянемо систему на рис. 2.3.

Функцію фінансового моніторингу всередині банку здійснює Управління протидії легалізації грошових коштів та фінансування тероризму, що входить в структуру Департаменту комплаєнс контролю.

Розглядаючи наукові підходи до оцінки ефективності фінансового моніторингу в банківській системі України на рівні окремих банківських установ, можемо знайти приклади методологій, які регламентуються чинними нормативними документами. До прикладу, у попередніх дослідженнях

використовувались критерії, викладені в Постанові НБУ №920 від 23.12.2015 року [73]. Однак, наразі цей підхід є недоцільним, адже нормативний документ втратив свою чинність.

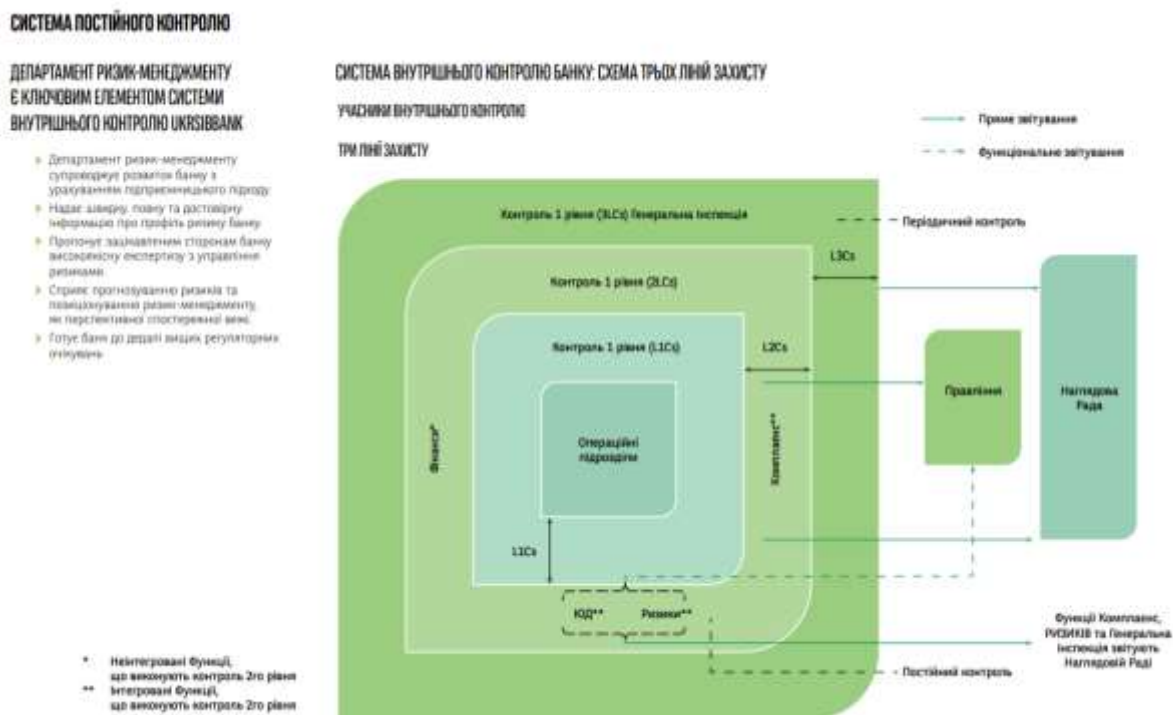

Рис. 2.3 Трирівнева система внутрішнього контролю АТ «Укрсиббанк» [72]

Натомість Національний банк України прийняв нову постанову №65 від 19.05.2020 року. Цей документ містить оновлені вимоги до організації внутрішнього фінансового моніторингу. Важливим елементом цієї Постанови є пункт 26, у якому закріплено ключові обов'язкові елементи, що мають бути враховані в розробці внутрішніх документів банків із питань ПВК/ФТ [74].

Враховуючи вищенаведене, спробуємо зробити внесок у науковий доробок та запропонувати власну шкалу оцінки ефективності, спираючись на оновлені вимоги регулятора. У таблиці наведено перелік необхідних критеріїв для оцінки (див. Додаток Б).

Таким чином, дана шкала містить параметри, які є ключовими для

банківської установи для провадження ефективного моніторингу фінансових транзакцій клієнтів. Кожен параметр оцінюється за шкалою від 1 до 5 балів. Такий підхід дозволяє ідентифікувати як сильні сторони, так і зони для вдосконалення в роботі банку. Отримані результати допоможуть визначити заходи, необхідні для посилення ефективності системи ПВК/ФТ у банку.

В рамках дослідження практичного досвіду побудови ефективної системи фінансового моніторингу в українському банку визначимо відповідність АТ «Укрсиббанк» даним критеріями у табл. 2.9.

Таблиця 2.9

Шкала оцінки ефективності банківських документів з питань ПВК/ФТ в
АТ «Укрсиббанк»

№ з/п	Параметр	Оцінка
1	Визначення підрозділів і працівників, відповідальних за заходи з НПК	5
2	Порядок дій для здійснення заходів з НПК (ідентифікація, моніторинг, актуалізація даних)	5
3	Порядок виявлення PERs та заходи щодо них	4
4	Оцінка/переоцінка ризик-профілю банку та клієнтів	5
5	Порядок виявлення критеріїв ризику ВК/ФТ та індикаторів підозрілості операцій	5
6	Порядок вжиття додаткових заходів при встановленні кореспондентських відносин	5
7	Порядок ведення електронної анкети та її актуалізація	5
8	Порядок відмови від ділових відносин або відкриття рахунку	5
9	Виявлення розбіжностей між відомостями про КБВ та структуру власності	Відсутня інформація
10	Порядок використання інструменту покладання	5
11	Використання агентів, навчання та контроль їх діяльності	5
12	Порядок внесення інформації до реєстрів повідомлень	5

Продовж. табл. 2.9

13	Використання систем автоматизованого моніторингу	4
14	Інформаційний обмін з СУО та виконання рішень	5
15	Замороження активів, пов'язаних з тероризмом та фінансуванням тероризму	5
16	Порядок зупинення операцій у випадках, визначених законодавством	5
17	Порядок супроводження переказів коштів відповідною інформацією	4
18	Контроль лімітів при використанні спрощених методів ідентифікації	5
19	Забезпечення таємниці фінансового моніторингу і конфіденційності	5
20	Інформування СБУ у випадках, визначених законодавством	5
21	Проведення навчальних заходів для працівників банку	5
22	Ознайомлення працівників з внутрішніми документами з питань ПВК/ФТ	5
23	Зберігання документів щодо виконання вимог законодавства	5

Примітка. Складено автором

На основі цих даних, можемо зробити висновок щодо ефективності організації фінансового моніторингу в банку. Загалом, банк демонструє високий рівень відповідності ключовим критеріям НБУ у цій галузі. АТ «Укрсиббанк» регулярно слідкує за оновленнями вітчизняного та міжнародного законодавства з питань ПВК/ФТ, корегує внутрішні документи у відповідності до нових вимог регуляторів, проводить внутрішній аудит своєї діяльності, знаходить можливості для автоматизації процесів. Також ключову роль відіграє постійне та ефективне навчання співробітників, які залучені до процесів фінансового моніторингу на всіх рівнях захисту.

Для підвищення ефективності фінансового моніторингу в АТ «Укрсиббанк» впроваджено технологію Robotic Process Automation (RPA). Ці віртуальні роботи виконують завдання, які раніше були під контролем співробітників, що дозволяє значно оптимізувати робочі процеси. Завдяки RPA

знижується навантаження на працівників, що дозволяє покращити якість клієнтського обслуговування. Наприклад, робот витрачає лише 2 секунди на перевірку, в той час як співробітнику це займає 2 хвилини. Віртуальні роботи вже використовуються для аналізу даних, перевірки платежів на шахрайство та моніторингу ризиків [27, с. 36].

Також банк займається постійним навчанням та підвищенням кваліфікації співробітників, які залучені до процесів фінансового моніторингу. Ці заходи спрямовані та покращення професійних навичок персоналу банку, їхньої обізнаності щодо сучасних ризиків у сфері відмивання коштів та платіжного шахрайства, а також оновлення вимог чинного законодавства.

На основі проведеного дослідження практики фінансового моніторингу в АТ «Укрсиббанк», можна зробити висновок, що організація фінансового моніторингу в банку є ефективною і відповідає як національним, так і міжнародним стандартам.

Організаційна структура фінансового моніторингу, яка включає в себе Департамент комплаєнс-контролю, Департамент ризик-менеджменту та Департамент внутрішнього аудиту, створює потужну систему внутрішнього контролю. Це дозволяє банку ефективно управляти ризиками та запобігати можливим фінансовим злочинам.

Отже, фінансовий моніторинг в АТ «Укрсиббанк» організовано на високому рівні, що забезпечує не тільки відповідність чинному законодавству, але й сприяє зміцненню довіри з боку клієнтів і партнерів. Систематичний контроль, методологічна підтримка та постійне оновлення політик дозволяють банку залишатися конкурентоспроможним на ринку фінансових послуг в Україні та за її межами. Крім того, банк активно співпрацює з регулюючими органами та міжнародними установами, що дозволяє підтримувати високий рівень відповідності міжнародним стандартам та забезпечує безперервне вдосконалення системи фінансового моніторингу.

Висновки до розділу 2

У другому розділі був проведений всебічний аналіз сучасного стану фінансового моніторингу в українських банках та оцінка його ефективності, що дозволило зробити наступні висновки.

Банки постійно перебувають під впливом зовнішніх факторів, таких як економічна нестабільність, регуляторні зміни, технологічні інновації та зростання кіберзагроз, тому вони мають адаптуватись до можливих викликів. Як було з'ясовано, понад 98% усіх повідомлень про підозрілі операції, які надходять до Державної служби фінансового моніторингу України, надсилаються саме банківськими установами, що свідчить про їхню ключову роль у національній системі ПВК/ФТ.

Порівнюючи дані за I півріччя 2023-2024 років, бачимо подальше зростання кількості повідомлень, які надходять від банків та інших суб'єктів первинного фінансового моніторингу. Загальна сума коштів, що підлягають легалізації, зменшилась на 41,88%, а сума заблокованих коштів зросла на 63,64%, що свідчить про покращення ефективності боротьби з легалізацією незаконних коштів.

Національний банк України як головний регулятор відіграє провідну роль у посиленні ефективності фінансового моніторингу. НБУ проводить перевірки банківських установ, накладає штрафи на порушників та надає рекомендації. До того ж, НБУ категорично ставиться до постійного невиконання законодавства з питань протидії відмивання коштів та готовий приймати рішення про ліквідацію ліцензії для недобросовісних банків.

Варто зазначити, що наразі відсутній стандарт щодо методології оцінки ефективності фінансового моніторингу в банківських установах. Нами було проведено оцінку ефективності за методикою І.І. Дьяконової та Д.В. Шияна. Розрахувавши показник ефективності, ми дійшли висновку про значне

покращення результативності банківського моніторингу в Україні та успішну адаптацію системи до нових викликів.

Так, за період з 2019 по 2023 показник зріс на 17,82%. Найвищий показник був зафіксований у 2021 році — 104,25%, що свідчить про успішну адаптацію банківського сектору до сучасних викликів, впровадження нових технологій та посилення регуляторних вимог.

Також нами було вивчено практику організації фінансового моніторингу на рівні конкретної банківської установи. В нашому випадку об'єктом дослідження було обрано АТ «Укрсиббанк». Керуючись доступними джерелами, було визначено основні нормативно-правові акти, якими регулюється банк, організаційну систему внутрішнього контролю, яка складається з трьох рівнів та інструменти автоматизації, які використовуються в роботі.

Було запропоновано власну шкалу оцінки ефективності банківських документів з питань ПВК/ФТ на основі нової Постанови НБУ, яка включає перелік необхідних критеріїв для аналізу відповідності документів та розраховуються за шкалою від 1 до 5 балів.

Загалом, був зроблений висновок про високу ефективність та структурованість організації фінансового моніторингу в даній банківській установі. Це підтверджується системним підходом до впровадження внутрішніх контрольних процедур, інтеграцією сучасних технологій автоматизації, а також відповідністю процесів вимогам як національного, так і міжнародного законодавства.

Аналіз показав, що банк активно використовує інноваційні рішення, зокрема алгоритми штучного інтелекту для ідентифікації підозрілих операцій та впроваджує автоматизовані системи оцінки ризиків, які дозволяють ефективно адаптуватися до змін у фінансовому середовищі. Завдяки тісній співпраці з регуляторними органами та міжнародними партнерами, банк демонструє високий рівень відповідальності у запобіганні відмиванню коштів і

фінансуванню тероризму.

Таким чином, організація фінансового моніторингу в даній установі сприяє зміцненню довіри до банківського сектору України, покращенню його репутації на міжнародному рівні та забезпеченню фінансової стабільності в умовах сучасних економічних викликів.

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ В БАНКІВСЬКІЙ СФЕРІ УКРАЇНИ

3.1 Проблеми та виклики в організації фінансового моніторингу українських банків

Фінансовий моніторинг є ключовим елементом забезпечення стабільності та прозорості національної банківської системи. Як ми визначили раніше, наразі в Україні система банківського фінансового моніторингу адаптувалась до змін, спричинених військовим станом та характеризується показниками ефективності. Однак, в умовах постійних змін регуляторних вимог, технологічних викликів та зростаючих загроз у сфері фінансових злочинів, українські банки стикаються з низкою проблем, які потребують як внутрішніх, так і зовнішніх рішень. Розглянемо основні перешкоди, з якими стикаються фінансові установи у процесі організації фінансового моніторингу.

Насамперед, сама необхідність впровадження фінансового моніторингу в банківську систему України стала значним викликом для багатьох фінансових установ, зокрема для тих, чия діяльність не відповідала стандартам прозорості та доброчесності. Суттєві зміни до Закону України «Про Національний банк України», внесені у 2015 році [40], мали на меті підвищити ефективність діяльності банківських установ та забезпечити фінансову стабільність держави. Ці зміни стали головними у процесі вдосконалення системи управління ризиками, контролю за фінансовими операціями та забезпечення прозорості діяльності банків.

За цей банківський сектор пройшов період глибокого оздоровлення, під час якого від банків вимагалось розкриття структури власності та впровадження нових вимог щодо фінансового моніторингу та систем внутрішнього контролю.

Ці заходи спрямовувалися на зміцнення фінансової стабільності та попередження незаконних операцій. Однак не всі банки успішно подолали цей етап, що відобразилося у значній кількості ліквідованих установ через порушення вимог фінансового моніторингу.

Згідно зі статистичними даними, у 2014 році кількість діючих банків в Україні складала 180 банків, тоді як на 2024 р. їх кількість скоротилась до 63 [75]. Це свідчить про значне скорочення банківського сектора, зокрема через ліквідацію понад 100 банків, які не були здатні виконати вимоги Національного банку України. Важливо відзначити, що ці радикальні дії з боку регулятора були необхідними та ефективними для відновлення фінансової системи. Завдяки цим заходам банківська система України не тільки вистояла під час економічних потрясінь, але й змогла витримати серйозні загрози, зокрема на початку повномасштабного вторгнення.

Прикладом банку, ліквідованого через порушення вимог НБУ, є АТ «Банк Велес». Під час перевірки цього банку було виявлено, що близько 90% усіх операцій, здійснених установою, мали ознаки виведення капіталу. За неповний рік обсяг цих операцій перевищив 100 млн доларів США, а значна частина угод здійснювалася на підставі підроблених документів [54]. Цей випадок є показовим для розуміння необхідності впровадження жорстких стандартів фінансового моніторингу та внутрішнього контролю в банківському секторі, що сприяло підвищенню його стійкості та захисту від ризиків фінансових злочинів.

Проблеми, з якими стикається система фінансового моніторингу в банках України, пропонуємо класифікувати за трьома рівнями: внутрішньобанківський, наглядовий і зовнішній. Кожен рівень має свої специфічні виклики, які негативно впливають на ефективність контролю фінансових операцій.

Під час здійснення фінансового моніторингу банки стикаються з наступними проблемами:

1. Технічні проблеми – недоступність баз даних, що ускладнює аналіз

клієнтів або підозрілих операцій. Це особливо актуально під час блекаутів, коли на стороні постачальників баз даних можуть виникати збої у роботі серверів, що уповільнює процеси в комплаєнс-відділах..

2. Різне тлумачення термінів - відмінності у визначеннях, таких як політично значущі особи (PEP), між банками, законодавством та базами даних призводять до необхідності додаткового аналізу, що затримує процес моніторингу.

3. Часті зміни у законодавстві - зміни у визначенні статусу PEP, зокрема тривалості статусу (пожиттєвий або 5 років), ускладнюють моніторинг. Вимоги міжнародних партнерів та часті корективи в законодавстві можуть заплутати співробітників та ускладнити оцінку ризиків.

4. Відсутність офіційної державної бази публічних осіб. Наразі немає єдиного реєстру національних та іноземних публічних діячів, що ускладнює встановлення належності клієнта до публічної особи або пов'язаних із нею осіб. Банки змушені використовувати відкриті інтернет-ресурси, власні бази даних та інформацію з анкет клієнтів, що не завжди є достатньо надійним.

5. Труднощі у виявленні керівників державних підприємств. Оскільки державні підприємства переважно обслуговуються в державних банках, а їхні керівники для відкриття особистих рахунків можуть звертатися до комерційних банків, це ускладнює процедуру ідентифікації таких осіб.

6. Приховування інформації клієнтами. Близькі особи публічних діячів, наприклад, родичі з іншими прізвищами, нерідко намагаються приховати свою приналежність до публічних осіб, що наражає банк на невиконання вимог законодавства. Відсутність або приховування інформації про належність до публічних осіб створює ризики для банківської установи.

7. Законодавчі вимоги щодо перевірки походження коштів. Банки зобов'язані перевіряти джерела походження коштів клієнтів, особливо тих, хто відкриває рахунки на значні суми. Однак для осіб, що належать до публічних

діячів або пов'язані з ними, процес перевірки є складнішим і потребує додаткового дозволу від керівництва банку, а також встановлення високого ризику проведення фінансових операцій [49].

8. Відсутність культури фінансового моніторингу та обізнаності серед населення. Більшість клієнтів сприймають банківські перевірки як додаткове навантаження для себе та не розуміють причини їх проведення.

На наглядovому рівні, згідно з думкою Анни Липської, Директора Департаменту фінансового моніторингу НБУ, банки стикаються з наступними проблемами:

1. Формальний або декларативний характер внутрішніх документів. Документація щодо фінансового моніторингу часто не відповідає реальним ризикам і є лише номінальною. Це створює умови для недосконалого управління ризиками і обмежує здатність банків виявляти загрози.

2. Неналежна оцінка ризиків. Багато банків недооцінюють власні ризики, не враховуючи специфіку діяльності. Така поверхнева оцінка ризиків може призвести до того, що певні високо-ризикові операції залишаються непоміченими або оцінюються як менш небезпечні, що в свою чергу свідчить про неправильне використання ризик-орієнтованого підходу.

3. Необґрунтований ризик-апетит банків. Цей пункт пов'язаний з попереднім та передбачає те, що при формуванні власного ризик-апетиту банки не завжди враховують всі можливі ризики, що може призводити до прогалин у побудові внутрішньої системи моніторингу.

4. Низький рівень автоматизації процесів фінансового моніторингу. Відсутність достатньої автоматизації ускладнює оперативне виявлення підозрілих операцій і клієнтів. Низька технологічна інтеграція не дозволяє швидко реагувати на можливі загрози або відхилення. Зазвичай, впровадження таких технологій є коштовною, однак є необхідною для сучасного розвитку ІТ.

5. Недостатня перевірка клієнтів, особливо стосовно компаній-оболонок,

користувачів інтернет-еквайрингу та P2P операцій. Це також включає перевірку компаній, що беруть участь у публічних закупівлях або здійснюють експорт, але не отримують достатню валютну виручку. Недостатнє вивчення таких клієнтів створює високі ризики для банків і їхньої відповідності міжнародним стандартам.

6. Неналежний контроль за клієнтами з ознакою PEPs (політично значущі особи). Формальний підхід до встановлення джерел походження коштів і недостатня автоматизація скринінгу клієнтів, що мають статус PEPs, збільшує ризики пов'язані з корупційними та шахрайськими операціями [76].

На зовнішньому рівні система фінансового моніторингу стикається з такими проблемами:

1. Високий рівень корупції. Корупція, безумовно, чинить вплив на організацію ефективного фінансового моніторингу. Корумповані посадовці та організації можуть використовувати фінансові механізми для приховування незаконних операцій або ухиляння від правової відповідальності, що ускладнює боротьбу з фінансовими злочинами і підвищує ризики для банків.

2. Нестабільна безпекова ситуація. Політична та військова нестабільність створюють додаткові загрози для банківської системи, оскільки в таких умовах ризик шахрайства, відтоку капіталу та незаконних фінансових операцій зростає. Банки змушені функціонувати в умовах підвищеного тиску та непередбачуваних змін.

3. Тінізація та офшоризація економіки. Високий рівень тіньової економіки ускладнює контроль за фінансовими потоками та виявлення нелегальних або підозрілих операцій. Офшорні схеми часто використовуються для виведення капіталу за кордон, що знижує прозорість фінансової системи і підриває її стійкість [77].

4. Недосконалість правової бази щодо криптовалют і віртуальних активів. Відсутність чіткого законодавства для регулювання операцій з криптовалютами створює сприятливі умови для корупції та зловживань. Використання

криптовалют може стати інструментом для легалізації коштів, так як законодавча база не надає чітких механізмів для контролю цих операцій. Це також сприяє формалізованому підходу до дотримання вимог щодо бездоганної ділової репутації, що може використовуватися для обходу фінансових регуляцій.

Узагальнимо вищеназвані проблеми у табл. 3.1.

Таблиця 3.1

Проблеми банківського фінансового моніторингу на всіх рівнях організації

Внутрішній рівень	Наглядний рівень	Зовнішній рівень
• технічні проблеми; • різне тлумачення термінів; • часті зміни у законодавстві; • відсутність офіційної державної бази публічних осіб; • труднощі у виявленні керівників державних підприємств; • приховування інформації клієнтами; • законодавчі вимоги щодо походження коштів; • відсутність культури та обізнаності населення.	• формальний або декларативний характер внутрішніх документів; • неналежна оцінка ризиків; • необґрунтований ризик-апетит; • низький рівень автоматизації процесів; • недостатня перевірка клієнтів; • неналежний контроль за клієнтами з ознакою pers.	• високий рівень корупції; • нестабільна безпекова ситуація; • тінізація та офшоризація економіки; • недосконалість правової бази щодо криптовалют та віртуальних активів.

Примітка. Складено автором

Таким чином, ми визначили, що система фінансового моніторингу українських банків стикається з численними викликами, які потребують негайного вдосконалення. Внутрішньобанківські проблеми, такі як недостатня автоматизація процесів, недосконала оцінка ризиків і формальний підхід до

управління клієнтськими даними, вказують на необхідність перегляду підходів до ризик-менеджменту. На наглядовому рівні банки часто мають декларативні внутрішні документи, що не відповідають реальним загрозам, і це потребує більшої відповідності між політикою банків та їхньою реальною діяльністю.

Ми також виявили, що для регулювання зовнішніх чинників необхідно покращити правову базу, посилити контроль за віртуальними активами та вдосконалити заходи щодо боротьби з корупцією.

Важливо зазначити, що підвищення рівня автоматизації процесів, розробка єдиних стандартів для оцінки ризиків та більш тісна співпраця з міжнародними фінансовими інституціями можуть сприяти ефективнішому запобіганню фінансовим злочинам. Таким чином, для запровадження стабільної та прозорої банківської системи України необхідно активно впроваджувати сучасні технології, удосконалювати законодавство та підвищувати рівень внутрішнього контролю у банківських установах.

3.2 Рекомендації щодо вдосконалення банківського фінансового моніторингу на основі міжнародного досвіду

Як ми вже зазначили, перед національною системою банківського фінансового моніторингу постає низка викликів, які потребують швидкого вирішення. В контексті європейської інтеграції для України буде доцільним використання міжнародного досвіду у сфері протидії відмивання коштів, адаптуючи його до вітчизняних реалій.

На даний момент існує чимало міжнародних організацій, які контролюють діяльність у сфері фінансового моніторингу. До таких організацій відносять FATF, MONEVAL, Егмонтська група, Євразійська група, Базельський комітет та Вольфзбурська група та ін. До прикладу, FAFT розробив набір з сорока рекомендацій для організації боротьби з відмиванням коштів, який наразі є

фундаментальним документом у цій сфері [78].

Україна активно співпрацює з зазначеними організаціями, а Державна служба фінансового моніторингу регулярно публікує звіти щодо взаємодії. Протягом 2023 року відбувався обмін інформацією між Держфінмоніторингом та міжнародними для протидії ризикам і загрозам, пов'язаним з військовою агресією РФ. До того ж, український регулятор приймає участь у навчальних конференціях, форумах та вебінарах з метою отримання досвіду, який можна буде використати в нашій системі фінансового моніторингу [61].

Високою ефективністю характеризуються системи фінансового моніторингу у Великобританії та США. У контексті наглядової функції можна виділити такі країни, як Іспанія, Канада, Малайзія, Саудівська Аравія [79].

Великобританію, зокрема Лондон, вважають глобальним фінансовим центром, через який кожен день проходить величезна кількість транзакцій. У другому кварталі 2024 року система RTGS обробляла середньодобову вартість транзакцій у 755 мільйонів фунтів стерлінгів що свідчить про високий рівень активності на ринку [80]. А лише в червні 2024 року через дебетові та кредитні картки було проведено 2,16 мільярда транзакцій із загальною сумою витрат у 72,9 мільярда фунтів стерлінгів [81]. Така значна кількість операцій створює і підвищені ризики для відмивання грошей і фінансування злочинної діяльності.

Однак, Велика Британія успішно протистоїть цим ризикам, завдяки своїм потужним системам фінансового моніторингу та боротьби з відмиванням грошей. За оцінками FATF, більшість нормативних вимог країни відповідають міжнародним стандартам, а саме 23 рекомендації оцінено як повністю відповідні, 14 рекомендацій – як значною мірою відповідні та лише 2 рекомендації отримали оцінку частково відповідні [82]. Також країна посідає лідерські позиції у запровадженні санкцій щодо терористичних груп на рівні ООН та ЄС.

Основними регулюючими органами у сфері фінансового моніторингу є Управління з питань фінансової поведінки (FCA), яке встановлює та забезпечує

дотримання правил боротьби з відмиванням коштів для компаній, що надають фінансові послуги, в той час як Управління Її Величності з податків та митних зборів (HMRC) відстежує ухилення від сплати податків та відмивання грошей. Національне агентство боротьби зі злочинністю (NCA) розслідує складні випадки відмивання грошей, а Спільне бюро боротьби з відмиванням грошей (JMLIB) сприяє обміну інформацією між регулюючими органами. Підрозділ фінансової розвідки (FIU) виступає як центральний вузол для збору розвідданих про фінансові злочини.

Відповідно до законодавства, фінансові установи зобов'язані проводити належну перевірку клієнтів (KYC) і повідомляти про підозрілі операції за допомогою таких форм, як Звіти про підозрілу діяльність (SAR) і Звіти про валютні операції (CTR) [19].

Додатково, законодавство передбачає суворі покарання за відмивання грошей, включаючи тюремне ув'язнення до 14 років та значні штрафи для компаній, що не дотримуються вимог AML. Financial Conduct Authority, один з основних наглядових органів Великобританії, може накладати значні штрафи на компанії за порушення вимог щодо боротьби з відмиванням грошей. Такі штрафи можуть сягати мільйонів фунтів [19]. Наприклад, у 2022 році FCA наклала штраф у розмірі 264,8 мільйона фунтів на NatWest Bank за недостатні заходи щодо протидії відмиванню грошей [83].

Також у Великобританії активно впроваджуються нові інструменти, такі як ордер на незрозуміле багатство (Unexplained Wealth Order, UWO), що дозволяє конфіскацію активів у випадках, коли власник не може пояснити законне джерело доходів. Це інноваційне рішення сприяє посиленню боротьби з відмиванням коштів та ухиленням від сплати податків [19].

Цікавим є досвід Великобританії у сфері криптовалют та цифрових активів. Зі зростанням популярності криптовалют Великобританія розширює заходи контролю, проте вони поки що залишаються недостатньо врегульованими.

Пісочниця FCA дозволяє компаніям тестувати криптовалютні продукти в безпечному середовищі, що сприяє розвитку цієї сфери при збереженні контролю [84].

Фінансовий моніторинг у Сполучених Штатах відіграє ключову роль у забезпеченні економічної безпеки країни та світової фінансової стабільності. Сполучені Штати, будучи найбільшою економікою з валовим внутрішнім продуктом у 27 трильйонів доларів [85], піддаються значному ризику відмивання грошей, отриманих незаконним шляхом. Центральне місце долара США в глобальній фінансовій системі та його стабільність підвищують ймовірність використання американської економіки для легалізації нелегальних доходів. Найбільш значущі загрози включають шахрайство, торгівлю наркотиками, кіберзлочинність, торгівлю людьми, контрабанду та корупцію. Це вимагає постійного оновлення підходів до фінансового моніторингу та розробки нових методів для виявлення й запобігання відмиванню грошей, що має важливе значення як для захисту внутрішніх інтересів, так і для підтримки міжнародної фінансової стабільності. Саме тому досвід США є беззаперечно цінним для нашої держави.

Історія розвитку американської системи фінансової розвідки бере свій початок з 1970 року, коли був прийнятий Закон про банківську таємницю (Bank Secrecy Act, BSA). Цей закон став фундаментом для створення комплексної системи звітності та моніторингу фінансових операцій. США також активно застосовують санкції через Офіс контролю за іноземними активами (OFAC) [86].

Ключовою особливістю системи фінансової розвідки США є її багаторівнева структура, яка включає федеральні, державні та місцеві органи влади. На федеральному рівні центральну роль відіграє Мережа по боротьбі з фінансовими злочинами (FinCEN), яка координує діяльність різних правоохоронних органів та регуляторів [86].

Одним з ключових факторів ефективності американської системи

фінансової розвідки є активне використання новітніх технологій для аналізу фінансових даних. FinCEN використовує передові системи обробки великих даних (Big Data) та штучного інтелекту для ідентифікації підозрілих операцій та схем відмивання грошей. Наприклад, система FinCEN Query дозволяє аналізувати мільйони фінансових звітів та виявляти зв'язки між різними суб'єктами та транзакціями [86-87].

Таким чином, тісна міжвідомча співпраця FinCEN з іншими правоохоронними органами та розвідувальним співтовариством є ключовим фактором ефективності американської системи фінансової розвідки. Ця співпраця забезпечує комплексний підхід до протидії фінансовим злочинам, дозволяючи ефективно використовувати ресурси та експертизу різних агентств для захисту фінансової системи США та забезпечення національної безпеки [88].

Індекс сприйняття корупції Transparency International за 2021 рік вказує, що в Канаді щорічно відмивається від \$43 до \$113 млрд [91]. Для боротьби з цим канадський уряд оголосив, що в бюджеті на 2022 рік буде передбачено фінансування розміром \$89,9 млн для Фінансового агентства з аналізу транзакцій і звітності Канади (FINTRAC), яке буде надано агентству протягом п'яти років [92].

Канада має розвинену систему фінансового моніторингу, яка підлягає нагляду з боку Фінансового агентства з аналізу транзакцій і звітності Канади (FINTRAC). Країна тісно співпрацює з міжнародними партнерами, включаючи FATF, і є прикладом для багатьох країн завдяки своїм стандартам прозорості [89].

У Канаді FINTRAC виконує ключову роль у виявленні фінансових злочинів, таких як відмивання коштів та фінансування тероризму. Центр збирає, аналізує та передає інформацію про фінансові транзакції, що викликають підозру, допомагаючи слідчим органам. FINTRAC отримує звіти від фінансових установ, казино, компаній грошових послуг, агентів з нерухомості та інших суб'єктів. Завдяки своїй діяльності FINTRAC сприяє підтримці прозорості та безпеки

фінансової системи Канади та захищає її від кримінального зловживання [7].

Діяльність FINTRAC, як розвідувального агентства Канади з протидії відмиванню коштів, сприяє запобіганню та викоріненню корупційних дій уповноваженими особами. FINTRAC аналізує фінансові звіти та передає результати, пов'язані з корупцією, слідчим органам, таким як КРК та Генеральна прокуратура. FINTRAC також може надавати інформацію для розслідувань, досудових і судових проваджень, сприяючи притягненню винних до відповідальності та конфіскації незаконних прибутків на користь держави [90].

В контексті розгляду системи фінансового моніторингу в Канаді варто також розглянути таке явище як snowwashing. Snowwashing в Канаді — це феномен відмивання грошей, що залучає компанії, які використовують спрощену систему реєстрації в Канаді для приховування незаконно отриманих доходів. Назва походить від асоціації з «білосніжною» репутацією Канади, яка часто приваблює іноземних злочинців для легалізації активів через місцеву економіку. Проблема посилюється через недостатній нагляд за реєстрацією компаній, що ускладнює ідентифікацію справжніх власників та боротьбу з фінансовими злочинами [93].

Цікавим є досвід Швейцарії у побудові системи фінансового моніторингу. Швейцарська банківська система має багатовікову історію та традиції. Право на конфіденційність є центральним елементом системи, що пояснюється історичними умовами її формування. Витоки швейцарських законів про банківську таємницю сягають 17 століття, коли вони були створені для захисту французьких гугенотів, які переслідувались за релігійні переконання. Надалі ці закони адаптувалися для захисту європейських євреїв та інших осіб, які прагнули убезпечити свої активи від нацистських репресій. Незважаючи на поступові зміни, швейцарські закони про банківську таємницю й досі залишаються важливими та закріплені у правових актах, які регулюють відносини між банком і клієнтом [94].

На сьогоднішній день Швейцарія популярна своєю стабільною та надійною системою. Вона приваблює велику кількість законного бізнесу. Однак, завдяки ж своїй банківській таємниці вона приваблива і для незаконних суб'єктів, які мають на меті використати банки Швейцарії як інструмент відмивання та переховування коштів, отриманих злочинним шляхом. Саме тому уряд мав адаптуватись до цих ризиків та зробити багато дій для побудови системи протидії відмивання коштів та ухилення від сплати податків.

У 2014 році Швейцарія зробила важливий крок, погодившись на автоматичний обмін фінансовою інформацією з іншими країнами, що стало переломним моментом у її багатовіковій політиці банківської таємниці. Цей крок до більшої прозорості символізував готовність Швейцарії приєднатися до міжнародних ініціатив у боротьбі з відмиванням грошей та фінансовими злочинами. Зміна політики зміцнила міжнародне співробітництво та стандарти прозорості, інтегрувавши Швейцарію у глобальну мережу обміну фінансовими даними [95].

Останніми роками у Швейцарії спостерігається значне зростання кількості звітів про підозрілі транзакції (SAR), яке подвоїлося та охоплює операції загальною вартістю майже 18 мільярдів швейцарських франків. Резонансні міжнародні схеми відмивання грошей, такі як «Російська пральня», «Панамські документи» (Mossack Fonseca) та скандал 1MDB, виявилися пов'язаними зі швейцарською банківською системою, що підкреслює її вразливість до корупційних схем та незаконного переміщення капіталу [19].

Швейцарія, як один із головних світових фінансових центрів, має високий рівень регулятивних заходів для протидії відмиванню грошей. Місцеві банки зобов'язані дотримуватись вимог FINMA (Швейцарського органу нагляду за фінансовими ринками), який здійснює суворий контроль за фінансовими організаціями у сфері управління активами та банківських послуг. Попри історичну репутацію країни як захисника банківської таємниці, нинішнє

законодавство Швейцарії значно посилило прозорість фінансових операцій і приведено у відповідність до міжнародних стандартів FATF [95].

Законодавчі зміни охоплюють вимоги до процедур ідентифікації клієнтів (KYC), обов'язок повідомляти про підозрілі транзакції, а також кооперацію з іншими країнами в рамках міжнародних угод для запобігання фінансовим злочинам. Таким чином, хоча Швейцарія продовжує залишатись провідним фінансовим центром із високим рівнем конфіденційності, вона також поступово інтегрує стандарти прозорості, що є обов'язковими в глобальній фінансовій системі.

Якщо порівнювати законодавство Швейцарії з британським, то воно відрізняється більш обмеженим охопленням при визначенні злочинів, пов'язаних з відмиванням грошей, а також м'якшими покараннями — до трьох років позбавлення волі за порушення. Це суттєво відрізняється від підходу Великобританії, де санкції можуть досягати 14 років ув'язнення. У Швейцарії навіть малі суми відмивання не є злочином. Також на відміну від британської SOCA, MROS у Швейцарії виконує адміністративну, а не поліцейську функцію. Відділ приймає та аналізує підозрілі звіти, веде базу даних таких випадків і співпрацює з правоохоронними органами для фільтрації та передачі даних про підозрілі операції.

Швейцарія позитивно ставиться до технологій блокчейн та криптовалют, і кантон Цуг став одним із найбільших криптоцентрів Європи. Хоча відсутні спеціальні правила для первинного розміщення монет, вони підлягають вимогам AML та KYC. Криптовалюти розглядаються як активи, а не гроші, з оподаткуванням за принципом податку на майно.

Польща, як країна з економікою, що розвивається, схожа на Україну за масштабом і потребами у фінансовому моніторингу. Польща впровадила обов'язкову реєстрацію бенефіціарів у спеціальних реєстрах, що підвищує прозорість фінансових операцій. Польща також використовує системи аналітики

для автоматичного виявлення підозрілих операцій, що допомагає знижувати витрати на фінансовий моніторинг та покращує ефективність управління ризиками.

Польська система фінансового моніторингу має кілька особливостей, що відрізняють її від української. Основою польської системи є Закон «Про протидію відмиванню грошей та фінансуванню тероризму» від 2018 року, який гармонізований із Директивами ЄС у цій сфері. Польський Генеральний інспектор фінансової інформації має центральну роль у системі ПВК, відповідаючи за контроль над підозрілими транзакціями, взаємодію з державними і міжнародними органами, а також за застосування заходів фінансової безпеки. Відмінною рисою польської системи є обов'язок GIFІ затримувати підозрілі транзакції на 48 годин і надавати дані прокуратурі, якщо є підстави для звинувачень, що дозволяє швидко реагувати на порушення та уникати зволікань [96].

На відміну від Польщі, українська система фінансового моніторингу функціонує відповідно до національного Закону «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення», але не є настільки інтегрованою з системою ЄС, що іноді ускладнює міжнародний обмін інформацією. Українська система також передбачає контроль з боку Державної служби фінансового моніторингу (ДСФМУ), яка виконує аналогічні функції до GIFІ, проте не завжди має таку ж оперативність у співпраці з міжнародними партнерами.

Ключовою відмінністю є також різні вимоги щодо повідомлення про «надпорогові» операції: у Польщі обов'язкове повідомлення здійснюється для операцій, що перевищують 15 000 злотих, тоді як в Україні цей поріг може варіюватися, але система контролю не завжди є настільки ж автоматизованою та уніфікованою, як у Польщі [96].

Досвід Сінгапуру в боротьбі з корупцією є важливим орієнтиром для України, оскільки корупція значно знижує ефективність фінансового моніторингу, сприяючи незаконним фінансовим потокам, відмиванню грошей та ухиленню від податків. Це підриває довіру до фінансових установ і органів моніторингу, ускладнюючи нагляд за фінансами. Тому усунення корупційних ризиків є ключовим для належного функціонування системи фінансового контролю.

Сінгапур досяг значного успіху завдяки комплексній антикорупційній стратегії, що базується на суворому законодавстві, ефективному правозастосуванні, високому рівні прозорості та звітності. Центральним елементом цієї стратегії є створення спеціалізованих органів, таких як Антикорупційне бюро, яке має розширені повноваження для розслідування та покарання порушників.

Хоча механічне копіювання сінгапурської моделі для України є недоцільним через різницю в контекстах, ключові принципи стратегії можуть бути адаптовані. Це включає зміцнення верховенства закону, створення ефективних антикорупційних інституцій, скасування імунітету для високопосадовців, введення суворих санкцій за корупцію та забезпечення гідної оплати праці чиновників. Адаптація цих принципів за умови політичної волі та морального авторитету лідерів дозволить досягти значних результатів у боротьбі з корупцією в Україні [97].

Отже, розглянувши досвід провідних країн із розвиненими системами протидії відмивання коштів, можемо запропонувати кілька рекомендацій, які український уряд та банківські установи можуть запозичити для вдосконалення власної системи.

По-перше, це імплементація рекомендацій FATF. Використовуючи досвід Великобританії та США, Україна може вдосконалити практику застосування ризик-орієнтованого підходу у всіх секторах фінансової системи. Україна вже

зробила значний прогрес у відповідності стандартам FATF, але згідно останньої оцінки FATF, яка проводилась у 2020 році, лише 11 пунктів були зазначені як повністю відповідні [98].

По-друге, НБУ зараз постійно наголошує на запровадження автоматизації процесів фінансового моніторингу. У цьому випадку, доцільним буде використання досвіду США у контексті впровадження сучасних технологічних рішень для моніторингу транзакцій, зокрема систем штучного інтелекту та аналізу великих даних. Критично важливо розширити застосування таких систем в українському банківському секторі для зменшення ручної обробки даних.

По-третє, на прикладі країн Європейського Союзу, у нашому випадку Польщі, можемо виокремити такий пункт, як прозорість та міжнародне співробітництво. Україна може покращити систему обміну інформацією з міжнародними партнерами через підключення до глобальних платформ обміну фінансовими даними. Наприклад, платформа для автоматичного обміну інформацією про фінансові рахунки може суттєво знизити ризики незаконних фінансових операцій.

По-четверте, важливим аспектом є удосконалення законодавства. Досвід Великобританії, а саме запровадження інструментів, таких як ордер на незрозуміле багатство, може допомогти Україні боротися з незаконним накопиченням активів. Також, вітчизняний уряд може посилити відповідальність за фінансові злочини, адаптуючи такі законодавчі акти, як британський Criminal Finances Act 2017, який вводить жорсткіші заходи контролю та санкцій за порушення.

Ключовим моментом є і більш регламентована діяльність у сфері криптовалют. Згідно з дослідженнями компанії Chainalysis [99], Україна входить в топ 5 країн у світі за рівнем використання криптовалют. У 2023 році Україна випередила технічно розвинені країни, такі як Велика Британія, Японія та Бразилія. Це свідчить про високий рівень криптопрогресу в державі та значний

інтерес до цифрових активів як серед населення, так і серед посадовців. Зокрема, відповідно до даних Opendata Bot, у 2022 році понад 1,4 тисячі декларацій державних службовців містили інформацію про володіння криптовалютами. Найбільш популярними серед українських посадовців є Bitcoin, Ethereum та Tether. Один із депутатів задекларував навіть 121 біткоїн, вартість яких перевищувала 195 мільйонів гривень [100].

Насправді, такі показники є трохи парадоксальними як для країни, в якій досі недосконале регламентування діяльності з криптовалютами. Відсутність чіткого регулювання створює ризики використання криптовалют для відмивання грошей, фінансування тероризму та інших незаконних дій. Відсутність визначених механізмів контролю також ускладнює боротьбу з корупцією, особливо у контексті декларування цифрових активів. У зв'язку з цим стає очевидною необхідність впровадження дієвого регулювання ринку криптовалют із врахуванням найкращих міжнародних практик. У цьому контексті, важливим буде використання досвіду розвинених країн, таких як Великобританія та Швейцарія.

По-п'яте, важливим елементом ефективної системи фінансового моніторингу є постійне навчання персоналу банків, фінансових установ, наглядових та правоохоронних органів. Україна може впровадити програми сертифікації для фахівців у сфері AML/CFT на основі міжнародних стандартів, наприклад, сертифікації ACAMS.

Варто систематизувати вказані рекомендації у вигляді рис. 3.1.

Таким чином, запозичення досвіду таких країн, як Велика Британія, США, Сінгапур та Швейцарія, допоможе Україні вдосконалити власну систему фінансового моніторингу. Впровадження сучасних технологій, посилення правової бази та міжнародного співробітництва, а також постійне навчання персоналу сприятимуть підвищенню ефективності в боротьбі з відмиванням грошей та фінансуванням тероризму.

Рис. 3.1 Рекомендації щодо вдосконалення вітчизняної системи фінансового моніторингу

Примітка. Складено автором

3.3 Перспективи розвитку фінансового моніторингу в контексті цифрової трансформації банківської системи України

Проаналізувавши існуючі проблеми у сфері фінансового моніторингу та можливі рекомендації, доцільно окреслити перспективи подальшого розвитку національної системи протидії відмиванню коштів у процесі цифрової трансформації банківського сектору України. Загалом, впровадження новітніх технологій сприяє прискоренню змін у фінансовому моніторингу та підвищує ефективність функціонування банківської системи, дозволяючи краще адаптуватися до зростаючих обсягів транзакцій і підвищених ризиків.

З огляду на тенденції цифровізації, доцільно виокремити низку ключових факторів, що сприяють розвитку фінансового моніторингу:

- гарно сформований та якісний IT-кластер. Високий рівень розвитку IT-інфраструктури в Україні дозволяє банкам застосовувати передові цифрові рішення для автоматизації моніторингових процесів, покращуючи обробку даних та підвищуючи точність аналізу транзакцій;

- банки слідкують за трендами та вже активно впроваджують AI, RPA та інші інструменти для автоматизації власних процесів, зокрема у сфері фінансового моніторингу. Дані методи здатні аналізувати величезні обсяги фінансових операцій в режимі реального часу, виявляючи підозрілі операції;

- блокчейн-технології можуть забезпечити прозорість та незмінність даних, що критично важливо для фінансового моніторингу, особливо в контексті відстеження ланцюжків транзакцій. Впровадження блокчейну дозволить знизити ризики маніпуляцій з даними та підвищити довіру до банківської системи;

- Big Data – аналіз сприяє швидкому виявленню потенційних ризиків та ефективному управлінню фінансовими потоками. Це підвищує точність оцінки ризиків та знижує ймовірність фінансових злочинів;

- покращення взаємодії між фінансовими установами та державними органами. В Україні активно розвиваються системи обміну даними між банками та регуляторними органами через електронні платформи. Це дозволить зменшити бюрократичні затримки та посилить контроль за діяльністю банків;

- мобільні додатки. Створення сильних банківських додатків, які дозволяють здійснювати моніторинг транзакцій в режимі реального часу;

- розвиток нормативно-правової бази, постійне оновлення актів, що регулюють фінансовий моніторинг, криптовалюти. Створення національної системи регулювання криптовалют забезпечить додатковий захист від використання цифрових активів для відмивання грошей та фінансування тероризму, що є важливим етапом у розвитку прозорого та безпечного фінансового ринку України.

Отже, застосування новітніх цифрових технологій сприятиме підвищенню

ефективності фінансового моніторингу в Україні, дозволяючи створити прозору та безпечну банківську систему, здатну ефективно протидіяти відмиванню коштів та фінансуванню незаконної діяльності.

Бочко О.Ю. та Піхоцька О.М. у своїй роботі наводять власне бачення переваг та недоліків цифрової трансформації фінансового моніторингу підприємницької діяльності. Загалом, цифровізація фінансового моніторингу має низку переваг, серед яких є підвищення швидкості та точності аналізу, можливість моніторингу в реальному часі, ефективне виявлення шахрайства, прозорість процесів та адаптивність до змін. Вона також знижує ризик помилок і покращує доступність інформації для зацікавлених сторін.

Водночас цифрові рішення несуть певні виклики: зростання ризиків кібератак, висока вартість впровадження, потреба в кваліфікованих кадрах, можливі порушення конфіденційності даних, технічні збої та складнощі інтеграції з існуючими системами [101].

Саме тому важливо впроваджувати цифрові рішення поступово, з урахуванням потенційних ризиків та необхідності їхнього мінімізації, щоб отримати максимальну користь від цифровізації, зберігаючи стабільність і безпеку фінансових операцій.

Задля того, що зробити прогноз про подальшу цифровізацію фінансового моніторингу, можемо проаналізувати стан ринку Fintech в Україні. У 2020 році Національний банк України затвердив Стратегію розвитку фінтеху до 2025 року, яка передбачала покрокову реалізацію інноваційних фінансових сервісів та доступних цифрових послуг [102]. Однак, через зміни в політичному та економічному середовищі, ця стратегія була скасована після прийняття нової Стратегії розвитку фінансового сектору України в 2023 році, де цілі щодо розвитку фінтеху були інтегровані в загальний план реформування фінансового сектору [103].

Ця зміна відображає завдання для України, зокрема необхідність інтеграції

з міжнародними фінансовими інститутами, боротьби з корупцією та вдосконаленням правових норм у рамках реформ на шляху до вступу до ЄС. Одним із ключових аспектів є посилення заходів протидії відмиванню грошей і фінансуванню тероризму. У цьому контексті цифровізація фінансового моніторингу може стати важливим інструментом для забезпечення прозорості та підзвітності в фінансових операціях, що є критично важливим для забезпечення довіри міжнародних партнерів і інвесторів.

Особливо важливою є співпраця України з міжнародними організаціями, такими як Організація економічного співробітництва та розвитку, яка дозволяє інтегрувати міжнародні стандарти у національні механізми моніторингу та боротьби з фінансовими злочинами. Цей процес також включає створення відповідних умов для ефективного цифрового моніторингу фінансових потоків, що дозволяє своєчасно виявляти підозрілі операції та зменшувати ризики, пов'язані з відмиванням грошей.

У зв'язку з цим, необхідно активно працювати над підвищенням рівня цифрової трансформації у сфері фінансового моніторингу, інтегруючи передові технології та міжнародні стандарти. Це включає в себе як розвиток інструментів автоматизованого моніторингу, так і удосконалення законодавчої бази для кращого контролю за операціями з криптовалютами та іншими новітніми фінансовими інструментами.

Михайло Федоров, Віцепрем'єр-міністр з інновацій, наводить приклад успішної цифровізації в Україні. Завдяки онлайн-шерінгу документів через платформу "Дія", українці змогли відкривати більше 2,5 млн банківських карток дистанційно. Весь процес займає лише 5 хвилин, що значно спрощує обслуговування без необхідності відвідувати відділення. Сьогодні 15 банків використовують цей інструмент для відкриття рахунків, ще 5 перебувають на етапі тестування. Це дозволяє скоротити навантаження на відділення, зменшити час обслуговування та одночасно збільшити кількість клієнтів, яких можна

обслужити [104].

Зростання в регуляторній сфері в Україні є важливим аспектом розвитку фінансових технологій. З 1% у 2021 році до 7% у 2023 році збільшилася частка компаній, що займаються розробкою інноваційних наглядових та регуляторних технологій. Це свідчить про активне впровадження технологічних рішень, які допомагають керувати фінансовими ризиками та забезпечувати відповідність регуляторним вимогам [104].

За даними звіту KPMG «Pulse of Fintech H2'22» [105], на глобальному рівні спостерігається схожа тенденція до збільшення інвестицій у regtech. Компанії все більше орієнтуються на технології, які дозволяють автоматизувати процеси дотримання регуляторних вимог, знижуючи витрати та ризики, пов'язані з фінансовим моніторингом і комплаєнсом. В Україні ця тенденція також набирає обертів, сприяючи покращенню фінансового середовища та інтеграції в міжнародні ринки.

Відкритий банкінг та концепція відкритих даних набувають популярності в Україні та інших країнах, оскільки вони дозволяють полегшити доступ до фінансової інформації та забезпечити більш ефективне використання даних. Відкритий банкінг передбачає безпечний обмін фінансовими даними між банками та третіми сторонами за умови згоди клієнта. Це дозволяє розширити можливості для створення інноваційних фінансових продуктів та послуг, таких як персоналізовані пропозиції і точніша оцінка кредитоспроможності.

Концепція відкритих даних розширюється і охоплює не лише фінансові, але й нефінансові дані, що сприяє розвитку нових бізнес-моделей і покращенню конкуренції на фінансовому ринку. Завдяки цьому, бізнеси можуть отримати доступ до важливої інформації, що раніше була недоступною, та створювати більш адаптовані продукти для споживачів.

Щодо цифрового онбордингу, то багато країн, у тому числі Україна, активно розвивають нормативно-правову базу, що дозволяє застосовувати

підходи до оцінки ризиків при онлайн-ідентифікації. Це включає розвиток надійних систем цифрової ідентифікації, які гарантують захист даних та забезпечують доступ до фінансових послуг як для фізичних осіб, так і для малих і середніх підприємств (ММСП). Такий підхід допомагає покращити фінансову інклюзію, оскільки ММСП часто мають обмежений доступ до традиційних банківських послуг [104].

Цифровізація фінансового моніторингу в Україні має значний потенціал для покращення ефективності боротьби з відмиванням коштів і фінансуванням тероризму. Впровадження новітніх технологій, таких як блокчейн, AI, автоматизація та аналіз великих даних, дозволяє значно підвищити точність та швидкість виявлення підозрілих транзакцій. Це сприяє створенню прозорої та безпечної банківської системи, яка здатна швидко адаптуватися до змін у фінансових потоках і ризиках.

Надзвичайно важливим є розвиток регуляторної сфери, включаючи цифровий онбординг, що забезпечує кращу фінансову інклюзію, особливо для малих і середніх підприємств. Водночас, важливо зберігати баланс між впровадженням технологій і забезпеченням конфіденційності даних, а також знижувати ризики кіберзагроз. Для досягнення максимального ефекту, необхідно поступово інтегрувати цифрові рішення, постійно оновлюючи нормативно-правову базу та співпрацюючи з міжнародними організаціями.

Висновки до розділу 3

У третьому розділі ми сконцентрували увагу на напрямках вдосконалення системи фінансового моніторингу в банківській сфері України. Було визначено, що система фінансового моніторингу в банках України стикається з численними проблемами, які можна поділити на три основні рівні: внутрішньобанківський, наглядовий та зовнішній.

На внутрішньому рівні основні труднощі пов'язані з технічними

проблемами, такими як недоступність баз даних, а також з недостатньою автоматизацією процесів і різними тлумаченнями термінів. Це ускладнює ідентифікацію підозрілих операцій і клієнтів. На наглядовому рівні банки часто мають формальні документи, які не відповідають реальним загрозам, і не завжди правильно оцінюють ризики. Зовнішні фактори, такі як корупція, політична та економічна нестабільність, а також тінізація економіки, підвищують ризики для фінансового моніторингу і роблять боротьбу з фінансовими злочинами менш ефективною.

Було розглянуто міжнародний досвід країн з розвиненою системою фінансового моніторингу і можливості його адаптації у вітчизняних умовах. Виділено наступні рекомендації: вдосконалення ризик-орієнтованого підходу; автоматизація процесів; покращення міжнародного обміну інформацією з партнерами; покращення законодавства, в тому числі, в контексті криптовалюти; інвестиції в навчання та розвиток персоналу банків, небанківських установ, державних органів.

Нами був здійснений прогноз на основі аналізу трендів розвитку фінтех інновацій, що дозволяє окреслити перспективи подальшого розвитку фінансового моніторингу в Україні. Цифровізація фінансового сектору сприятиме підвищенню ефективності боротьби з відмиванням коштів і фінансуванням тероризму, завдяки впровадженню таких технологій, як блокчейн, штучний інтелект, автоматизація процесів та аналіз великих даних. Вони забезпечать більш точний і швидкий моніторинг фінансових операцій, що дозволить оперативно виявляти підозрілі транзакції.

Однак для максимального ефекту необхідно не лише інтегрувати нові технології, а й підтримувати відповідну нормативно-правову базу, яка буде здатна врахувати специфіку новітніх фінансових інструментів, таких як криптовалюти. Водночас важливо зберігати баланс між впровадженням інновацій та забезпеченням конфіденційності даних, мінімізуючи ризики

кіберзагроз. Крім того, активна співпраця з міжнародними організаціями дозволить інтегрувати міжнародні стандарти у національні механізми моніторингу, що забезпечить прозорість і підзвітність у фінансових операціях.

ВИСНОВКИ

Отже, під час написання кваліфікаційної роботи було встановлено, що фінансовий моніторинг є невід'ємною та необхідною складовою фінансового контролю держави. Ефективність фінансового моніторингу особливо важлива у умовах постійного розвитку технологій, економічної нестабільності та поширення кіберзлочинів. Систематичний контроль за фінансовими операціями та вдосконалення існуючих механізмів моніторингу дозволяє вчасно виявляти та блокувати незаконні фінансові потоки, що забезпечує не лише економічну стабільність, але й підвищує довіру до фінансових установ як на внутрішньому, так і на міжнародному рівнях.

Нами було проаналізовано підходи до трактування терміну «фінансовий моніторинг» та виявлено, що науковці не дійшли єдиної думки щодо його тлумачення, а поняття, яке надається базовим законом містить певні неточності у конкретизації. Тому було запропоновано власний підхід до розуміння терміну «фінансовий моніторинг» як комплексного процес виявлення та запобігання легалізації коштів, отриманих злочинним шляхом, що включає збір, аналіз та оцінку фінансової інформації, а також взаємодію державних органів і фінансових установ для забезпечення дотримання законодавства та виявлення підозрілих операцій клієнтів.

На основі дослідження структури та організації фінансового моніторингу в банках, ми виявили його важливість для загальної системи. Було оновлено існуючу схему, яка відображає систему здійснення фінансового моніторингу в банківському секторі України та доповнено її з врахуванням трьохрівневої моделі внутрішнього контролю та взаємодії більш ширшого переліку державних та міжнародних органів.

Специфіка реалізації фінансового моніторингу в українських банках визначається умовами її організації, на які впливають такі ризики як, юридичний,

технологічний, інформаційний та моральний. Важливо також зазначити необхідність застосування ризик-орієнтованого підходу до аналізу клієнтів. Банківські установи запроваджують інноваційні технологічні рішення для покращення власних процесів моніторингу підозрілих транзакцій, а також здійснюють регулярний інформаційний обмін з контролюючими органами.

Наразі банки працюють у складний час, викликаний пандемією COVID-19, повномасштабним вторгненням та ризиками кіберзлочинності. Ми встановили, що банки надають до ДСФМУ найбільшу кількість повідомлень про фінансові операції.

Аналізуючи поточні тенденції, можна відзначити постійне зростання кількості таких повідомлень, що надходять від банків та інших суб'єктів первинного фінансового моніторингу. Це свідчить про підвищення уваги до питань безпеки та прозорості фінансових операцій. Водночас, зменшення суми коштів, що підлягають легалізації, вказує на покращення ситуації в фінансовій сфері, а збільшення суми заблокованих коштів на ефективність боротьби з легалізацією незаконних коштів, що стало можливим завдяки вдосконаленню роботи фінансових органів та посиленню контролю за фінансовими потоками.

З боку Національного банку України здійснюється регулярна перевірка та виявлення порушень. Таким чином, державні органи приймають відповідні заходи для посилення контролю та вдосконалення механізмів фінансового моніторингу. Зокрема, запроваджуються нові регуляторні норми, покликані підвищити прозорість фінансових операцій і зменшити ризики, пов'язані з відмиванням коштів та фінансуванням тероризму.

Одним із головних завдань роботи був аналіз ефективності фінансового моніторингу в банківському секторі України. Під час здійснення такої оцінки було з'ясовано, що на сьогоднішній день відсутня єдина методологія аналізу ефективності банківських заходів у сфері протидії відмивання коштів. Нами було розглянуто декілька методик різних науковців, і як стандарт обрано підхід І.І.

Дьяконової та Д.В. Шиян. Ця методологія ґрунтується на методі «зважених сум» і має такі переваги, як комплексність оцінки та фокусування на результативності здійснення фінансового моніторингу.

Аналізуючи доступні нам статистичні дані, ми дійшли висновку, що організація фінансового моніторингу у вітчизняних банках характеризується зростанням своєї ефективності. Якщо у 2019 році інтегральний показник ефективності складав 83,91%, то у 2023 р. – 101,73%. Таким чином, банківська система дійсно змогла протистояти можливим викликам, пов'язаним із війною та адаптувалась до необхідних змін.

На мою думку, такий показник ефективності свідчить про розуміння банківських установ та їх керівництва важливості провадження такого виду своєї діяльності як протидія відмивання коштів та фінансування тероризму, а також про колосальну роботу державних органів у цій сфері.

Для підтвердження отриманих результатів було обрано дослідити на практиці діяльності конкретного українського банку організацію фінансового моніторингу. Нами було обрано АТ «Укрсиббанк» як один із провідних банків України, що характеризується своєю надійністю та стабільністю. Розглянувши систему внутрішнього контролю банку, можемо підсумувати, що його діяльність відповідає чинному законодавству України та Європейського Союзу. Як складова Групи BNP Paribas Банк притримується всіх встановлених стандартів та політик.

Також важливим аспектом ефективності фінансового моніторингу в цій банківській установі є впровадження технологій штучного інтелекту, машинного навчання та RPA для автоматизації власних моніторингових процесів.

У межах цього дослідження було також запропоновано власну шкалу оцінки відповідності банківських документів нормам, регламентованим Національним банком України. Дана шкала містить критерії, які необхідні для здійснення ефективного фінансового моніторингу, їх оцінку за п'ятибальною

шкалою та допомагає визначити ключові аспекти, які потребують доопрацювання.

Грунтовною частиною цієї кваліфікаційної роботи було визначення можливостей вдосконалення існуючої системи фінансового моніторингу у вітчизняному банківському секторі. Наразі перед цією системою постає певний ряд викликів. Внутрішні проблеми пов'язані, зокрема, з обмеженим доступом до баз даних, недостатнім рівнем автоматизації процесів та неоднозначністю трактувань окремих термінів. Це значно ускладнює процес виявлення підозрілих транзакцій і клієнтів.

На рівні регулятивного нагляду часто спостерігається наявність формальної документації, яка не відображає реальних загроз, а також недостатньо точна оцінка ризиків. Додатково ситуацію ускладнюють зовнішні чинники, серед яких корупція, економічна та політична нестабільність, а також високий рівень тінізації економіки. Ці фактори збільшують ризики фінансового моніторингу та знижують ефективність протидії фінансовим злочинам.

Для вирішення вищезазначених проблем було розглянуто досвід таких провідних країн, як Великобританія, Сполучені Штати Америки, Швейцарія, Польща та Сінгапур. Було визначено перелік рекомендацій, які можуть бути корисними для нашої держави в контексті інтеграції до Європейського Союзу та забезпечення власної економічної стабільності.

До таких рекомендацій належить:

- вдосконалення ризик-орієнтованого підходу;
- автоматизація процесів;
- покращення міжнародного обміну інформацією з партнерами;
- покращення законодавства, в тому числі, в контексті криптовалюти;
- інвестиції в навчання та розвиток персоналу банків, небанківських установ, державних органів.

Варто сказати, що реалізація цих рекомендацій залежить від ефективної

взаємодії всіх суб'єктів фінансового моніторингу України, включаючи державні органи, банки, небанківські фінансові установи та інших учасників ринку. Тільки за умови належної координації та обміну інформацією між цими структурами можна досягти значного прогресу в боротьбі з фінансовими злочинами та відмиванням грошей. Важливими елементами цієї взаємодії є обмін даними в реальному часі, спільні тренінги та підвищення кваліфікації працівників, а також узгодження методологічних підходів до проведення фінансових розслідувань.

Крім того, необхідно забезпечити створення єдиної платформи для обміну інформацією, що сприятиме більш швидкому реагуванню на загрози та підвищенню загальної ефективності фінансового моніторингу в країні. Успішна реалізація цих ініціатив вимагатиме комплексного підходу та чіткої стратегії, орієнтованої на збереження фінансової стабільності та безпеки в умовах постійно змінюваного фінансового середовища.

Також нами було зроблено прогноз щодо перспектив розвитку фінансового моніторингу в умовах цифрової трансформації банківського сектору на основі існуючих тенденцій в сфері розвитку фінтех-компаній. Удосконалення фінансових інновацій займає одну із головних ролей у діяльності вітчизняної ІТ-інфраструктури. Значним досягненням у цій галузі є запровадження онлайн-шерінгу документів через платформу «Дія», розвиток регуляторних технологій та концепція відкритого банкінгу.

Таким чином, можна підвести підсумок, що фінансовий моніторинг є важливим аспектом діяльності банків. Без його ефективної організації не можна говорити про стабільність фінансової системи та прозорість операцій клієнтів. Для банків, як найбільших надавачів фінансових послуг, здійснення фінансового моніторингу є першочерговою задачею. Завдяки імплементації міжнародних практик, покращенню законодавства, результативній взаємодії суб'єктів моніторингу на всіх рівнях та інвестиціям в автоматизацію процесів фінансового моніторингу можна значно підвищити ефективність протидії фінансовим

злочинам та мінімізувати ризики відмивання коштів і фінансування тероризму. Успішна реалізація цих заходів сприятиме зміцненню довіри до банківської системи, покращенню її репутації на міжнародному рівні та забезпеченню стабільності економіки в цілому.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Зеленецький В. С. Боротьба з легалізацією (відмиванням) доходів, одержаних злочинним шляхом, та фінансуванням тероризму (економікоправовий аналіз): наук.-практ. посібник. Харків: Кроссроуд, 2007. 672 с.
2. Бормотова М. В., Мухіна К. О. Дослідження сутності поняття фінансовий моніторинг. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2015. № 5. С. 214–217.
3. Уткіна М. С. Правові аспекти врегулювання віртуальних активів в контексті провадження фінансового моніторингу. *Академічні візії*. 2023. № 19.
4. Уткіна М. С. Методи здійснення фінансового моніторингу. *Наукові перспективи*. 2023. № 4(34).
5. Уткіна М. С. Впровадження ризик-орієнтованого підходу в системі фінансового моніторингу України. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2023. № 2. С. 127–131.
6. Уткіна М. С. Щодо принципів фінансового моніторингу. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2023. С. 147–151.
7. Utkina M. S. Foreign experience of organizing state financial monitoring. *State and regions. Series: Law*. 2023. Vol. 3(81). P. 99–104.
8. Балануца О. О. Особливості формування системи фінансового моніторингу в Україні. *Інвестиції: практика та досвід*. 2011. № 6. С. 38–40.
9. Глущенко О. О. Антилегалізаційний фінансовий моніторинг: ризик-орієнтований підхід: монографія / О. О. Глущенко, І. Б. Семеген ; за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. Р. А. Слав'юка. – К. : УБС НБУ, 2014. – 386 с.
10. Єгоричева С. Б. Організація фінансового моніторингу в банках [текст] навч. посіб./ С. Б. Єгоричева. – К.: Центр учбової літератури, 2014. – 292 с.
11. Д'яконова І. І., Шиян Д. В. Методика оцінки ефективності

фінансового моніторингу. *Вісник Української академії банківської справи*. 2013. № 1(34). С. 10-16.

12. Радик В.В. Підходи до визначення ефективності системи фінансового моніторингу у контексті санкційної політики. *Економіка та суспільство*. 2024. № 61.

13. Вовчак О. Д., Єндоренко Л. О. Удосконалення системи фінансового моніторингу в банках України та оцінювання комплаєнс-ризиків. *Проблеми економіки*. 2023. № 3(57). С. 237–243.

14. Кузьменко О. В., Доценко Т. В. Моделювання ефективності фінансового моніторингу банків у розрізі оцінювання ризиків легалізації коштів, одержаних злочинним шляхом, фінансування тероризму та розповсюдження зброї масового знищення. *Інвестиції: практика та досвід*. 2017. № 15. С. 32–41.

15. Рисін В. В. Ризики залучення банків до схем відмивання грошей. *Ефективна економіка*. 2020. № 5.

16. Araujo R. A. Assessing the efficiency of the anti-money laundering regulation: an incentivebased approach. *Journal of Money Laundering Control*. 2008. Vol. 11(1). P. 67–75.

17. Barone R., Masciandaro D, Schneider F. Corruption and money laundering: You scratch my back, i'll scratch yours. *Metroeconomica*. 2022. Vol. 73(1). P. 318–342.

18. Jaleel A., Syed Mustapha Nazri S.N.F., Zolkafllil S., Omar N.B., Shafie N.A. The Effectiveness of Maldives' Financial Intelligence Unit in Combating Money Laundering. *Asia-Pacific Management Accounting Journal*. 2021. Vol. 16. P. 409–435.

19. Wronka C. Anti-money laundering regimes: a comparison between Germany, Switzerland and the UK with a focus on the crypto business. *Journal of Money Laundering Control*. 2022. Vol. 25(3). P. 656–670.

20. Altunbaş Y., Thornton J., Uymaz Y. Money laundering and bank risk: Evidence from U.S. banks. *International Journal of Finance & Economics*. 2020. Vol.

26(1).

21. Schneider S. Organized crime, money laundering, and the real estate market in Canada. *Journal of Property Research*. 2004. Vol. 21(2). P. 99-118.

22. Ooi V. The anti-money laundering framework for precious stones and metals dealers in Singapore. *Journal of Money Laundering Control*. 2022. Vol. 25, No. 3. P. 691–699.

23. Al-Tawil T.N. Anti-money laundering regulation of cryptocurrency: UAE and global approaches. *Journal of Money Laundering Control*. 2023. Vol. 26, No. 6. P. 1150–1164.

24. Chitimira H., Munedzi S. An evaluation of customer due diligence and related anti-money laundering measures in the United Kingdom. *Journal of Money Laundering Control*. 2023. Vol. 26, No. 7. P. 127–137.

25. Pandey D. A comparative analysis of the FIUs and FATF compliance of Canada, Australia, The Netherlands and India. *Journal of Money Laundering Control*. 2024. Vol. 27, No. 5. P. 886–900.

26. Стеценко Т. В., Шепеленко В. С. Оцінка ефективності фінансового моніторингу в українських банках: методологічні підходи та інструменти. *Агросвіт*. 2024. №19. С. 97–102.

27. Шепеленко В. С. Вплив роботизації на ефективність діяльності банківських установ. *Тренди та перспективи розвитку мультидисциплінарних досліджень: зб. тез доп. IV Міжнародної студентської наукової конференції, 1 груд. 2023 р.* Вінниця: ТОВ «УКРЛОГОС Груп», 2023. С. 34–36.

28. Official website of Europol [Електронний ресурс]. URL: <https://www.europol.europa.eu/crime-areas/economic-crime/money-laundering> (дата звернення: 28.08.2024).

29. Калабухова С.В. Зміст фінансової розвідки в системі протидії відмиванню грошей. *Облік, аналіз, аудит, оподаткування та фінансовий моніторинг в умовах повоєнного відновлення України: зб. тез доп. IX*

Міжнародної науково практичної конференції, 8 груд. 2023 р. К.: КНЕУ, 2023. С. 151–153.

30. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення: Закон України від 6 груд. 2019 р. № 361-IX [Електронний ресурс]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20#Text>. (дата звернення: 04.08.2024).

31. Пушак Я. Я., Трушкіна Н. В. Сутність поняття «фінансовий моніторинг» у контексті забезпечення національної безпеки. *Вісник економічної науки України*. 2021. № 2 (41). С. 197-203.

32. Дубина М.В. Дослідження змісту дефініції «фінансовий моніторинг». *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2015. № 3. С. 253–258.

33. Гулько Л. Г., Ільєва О. В. Організаційно-економічний механізм фінансового моніторингу в суб'єктів первинного фінансового моніторингу. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2015. № 5. С. 863–866.

34. Фінансове право України: навчальний посібник (у схемах, таблицях та коментарях) / К. А. Гурковська, О. Б. Мороз, Ю. С. Назар, Л. М. Сукмановська. – Львів: ЛьвДУВС, 2016. – 308 с.

35. Перепелиця М. С. Класифікація об'єктів фінансового моніторингу: критерії та індикатори підозрілості. *Право та інноваційне суспільство*. 2021. № 1(16). С. 144–153.

36. Рекуненко І. І., Кобець Ж. О., Швидько І. О. Особливості формування та застосування системи фінансового моніторингу в Україні. *Вісник Сумського державного університету. Серія: Економіка*. 2020. № 1. С. 104–117.

37. Грабчук І. Л. Принципи фінансового моніторингу. *Інвестиції: практика та досвід*. 2023. № 14. С. 62–66.

38. Гапєєва О. М., Вакун О.В. Розвиток інструментів фінансового моніторингу в протидії відмиванню доходів та фінансуванню тероризму. *Академічні візії*. 2023. № 24.

39. Про затвердження Положення про Державну службу фінансового моніторингу України: Постанова Кабінету Міністрів України від 29 лип. 2015 р. № 537 [Електронний ресурс]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/537-2015-%D0%BF#Text>. (дата звернення: 07.08.2024).

40. Про Національний банк України : Закон України від 20 трав. 1999 р. № 679-XIV [Електронний ресурс]. URL : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/679-14/page>. (дата звернення: 12.08.2024).

41. Про здійснення банками фінансового моніторингу: Постанова Правління НБУ від 19 трав. 2020 №35 [Електронний ресурс]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0065500-20#Text>. (дата звернення: 12.08.2024).

42. Болгар Т. М. Внутрішньобанківський моніторинг як необхідна складова системи оцінки проблемних кредитів банку. *Європейський вектор економічного розвитку*. 2016. № 1(16). С. 14–26.

43. Руда О. Л., Марценюк О. В. Діяльність банків в системі протидії легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом. *Економіка та суспільство*. 2024. № 59.

44. Типологічне дослідження Державної служби фінансового моніторингу України. Актуальні методи, способи, інструменти легалізації (відмивання) злочинних доходів та фінансування тероризму (сепаратизму). [Електронний ресурс]. URL : https://fiu.gov.ua/assets/userfiles/200/Typologies%20of%20the%20SFMS/UKR_Typology_2021_26_05.pdf (дата звернення: 14.09.2024).

45. Зубова В. В. Основні підходи до визначення та класифікації банківських ризиків. *Ефективна економіка*. 2016. № 6.

46. Рисін В. В. Ризики залучення банків до схем відмивання грошей. *Ефективна економіка*. 2020. № 5.

47. Заруцька О. П. Впровадження ризик-орієнтованого підходу банків в сфері організації фінансового моніторингу. *Світ наукових досліджень: зб. тез доп. Міжнародної мультидисциплінарної наукової інтернет-конференції, 22-23 лют. 2024 р.* м. Тернопіль, Україна, м. Ополе, Польща, 2024. С. 50–55.

48. Перегінець Ю. Я., Вовченко О. С. Належна перевірка клієнтів як передумова ефективного фінансового моніторингу. *Сталий розвиток: виклики та загрози в умовах воєнного стану : матеріали Міжнар. наук.-практ. Інтернет-конф., 09 черв. 2022 р.* Полтава : НУПП, 2022. – С. 159-161.

49. Пестовська З. С., Гудзь Н. І. Сучасні аспекти організації банками фінансового моніторингу. *Проблеми системного підходу в економіці*. 2017. № 6(62). С. 118–124.

50. Про затвердження Правил організації статистичної звітності, що подається до Національного банку України: Постанова Правління НБУ від 13 лист. 2018 №120 [Електронний ресурс]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0120500-18#Text>. (дата звернення: 13.08.2024).

51. Про затвердження Правил організації статистичної звітності, що подається до Національного банку України в умовах особливого періоду: Постанова Правління НБУ від 18 груд. 2018 №140 [Електронний ресурс]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0140500-18#Text>. (дата звернення: 13.08.2024).

52. Ситник Н. С., Прицак Я. М. Банківська система України в умовах війни: ризики та оцінка безпеки. *Молодий вчений*. 2023. №6(18). С. 94–98.

53. Про затвердження Положення про організацію забезпечення безперебійного функціонування в умовах особливого періоду банківської системи України, діяльності небанківських фінансових установ та інших осіб, які

не є фінансовими установами, але мають право надавати окремі фінансові послуги, регулювання та нагляд за діяльністю яких здійснює Національний банк України: Постанова Правління НБУ від 14 черв. 2024 №167 [Електронний ресурс]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0067500-24#Text>. (дата звернення: 10.09.2024).

54. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. URL: <https://bank.gov.ua/> (дата звернення: 10.09.2024).

55. Звіт Державної служби фінансового моніторингу України за 2019 р. [Електронний ресурс]. URL: <https://fiu.gov.ua/assets/userfiles/books/Zvit2019.pdf> (дата звернення: 12.09.2024).

56. Звіт Державної служби фінансового моніторингу України за 2020 р. [Електронний ресурс]. URL: <https://fiu.gov.ua/assets/userfiles/0350/zvity/PublicZvit2020.pdf> (дата звернення: 12.09.2024).

57. Звіт Державної служби фінансового моніторингу України за 2021 р. [Електронний ресурс]. URL: <https://fiu.gov.ua/assets/userfiles/0350/zvity/zvit2021ukr.pdf> (дата звернення: 12.09.2024).

58. Звіт Державної служби фінансового моніторингу України за 2022 р. [Електронний ресурс]. URL: <https://fiu.gov.ua/assets/userfiles/0350/zvity/zvit2022ukr.pdf> (дата звернення: 12.09.2024).

59. Звіт Державної служби фінансового моніторингу України за 2023 р. [Електронний ресурс]. URL: <https://fiu.gov.ua/assets/userfiles/0350/zvity/zvit2023ukr.pdf> (дата звернення: 12.09.2024).

60. Романюк В. Фінансовий моніторинг по-новому: які зміни чекають на бізнес. Економічна правда. [Електронний ресурс]. URL:

<https://www.epravda.com.ua/columns/2020/02/10/656872/> (дата звернення: 13.09.2024)

61. Офіційний сайт Державної служби фінансового моніторингу України [Електронний ресурс]. URL: <https://fiu.gov.ua/pages/dijalnist/funkcional/news/20-07-2023-001.html> (дата звернення: 14.09.2024).

62. Річний звіт Національного банку України за 2019 р. [Електронний ресурс]. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/annual_report_2019.pdf?v=9 (дата звернення: 15.09.2024).

63. Річний звіт Національного банку України за 2020 р. [Електронний ресурс]. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/annual_report_2020.pdf?v=9 (дата звернення: 15.09.2024).

64. Річний звіт Національного банку України за 2021 р. [Електронний ресурс]. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/annual_report_2021.pdf?v=9 (дата звернення: 15.09.2024).

65. Річний звіт Національного банку України за 2022 р. [Електронний ресурс]. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/annual_report_2022.pdf?v=9 (дата звернення: 15.09.2024).

66. Річний звіт Національного банку України за 2023 р. [Електронний ресурс]. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/annual_report_2023.pdf?v=9 (дата звернення: 15.09.2024).

67. Матеріали офіційного сайту Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 17.09.2024).

68. Як змінювався рівень тіньової економіки в Україні. Слово і діло. [Електронний ресурс]. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2021/12/07/infografika/ekonomika/yak-zminyuvavsya-riven-tinovoyi-ekonomiky-ukrayini> (дата звернення: 17.09.2024).

69. Офіційний сайт Міністерства економіки України [Електронний ресурс]. URL: <https://me.gov.ua/> (дата звернення: 17.09.2024).

70. Валовий внутрішній продукт (ВВП) в Україні 2024. Мінфін. [Електронний ресурс]. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/gdp/> (дата звернення: 17.09.2024).

71. Офіційний сайт АТ «Укрсиббанк» [Електронний ресурс]. URL: <https://ukrsibbank.com/> (дата звернення: 16.09.2024).

72. Консолідований звіт про управління АТ «Укрсиббанк» за 2023 р. [Електронний ресурс]. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/annual_report_2023.pdf?v=9 (дата звернення: 17.09.2024).

73. Про внесення змін до Положення про порядок організації та проведення перевірок з питань запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення: Постанова Правління НБУ від 23 груд. 2015 №920 [Електронний ресурс]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0920500-15#Text>. (дата звернення: 18.10.2024).

74. Про затвердження Положення про здійснення банками фінансового моніторингу: Постанова Правління НБУ від 19 трав. 2020 №65 [Електронний ресурс]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0920500-15#Text>. (дата звернення: 18.10.2024).

75. Кількість банків в Україні (2008-2024). Мінфін. [Електронний ресурс]. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/banks/stat/count/> (дата звернення:

25.10.2024).

76. Матеріали міжвідомчого національного форуму «Стратегія розвитку системи фінансового моніторингу в Україні 2024 – 2026» [Електронний ресурс].

URL:

<https://finmonitoring.in.ua/%D0%BC%D0%B0%D1%82%D0%B5%D1%80%D1%96%D0%B0%D0%BB%D0%B8-%D0%BC%D1%96%D0%B6%D0%B2%D1%96%D0%B4%D0%BE%D0%BC%D1%87%D0%BE%D0%B3%D0%BE-%D0%BD%D0%B0%D1%86%D1%96%D0%BE%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%BE%D0%B3/> (дата звернення: 26.10.2024).

а. Національна оцінка ризиків. Матеріали Державної служби фінансового моніторингу України. [Електронний ресурс]. URL: https://finmonitoring.in.ua/wp-content/uploads/2020/04/nor_presentation.pdf (дата звернення: 26.10.2024).

77. FATF. Методологія з оцінки технічної відповідності рекомендаціям FATF та ефективності систем протидії відмиванню коштів та боротьби з фінансуванням тероризму. [Електронний ресурс]. URL: [https://fiu.gov.ua/assets/userfiles/200/%D0%9C%D1%96%D0%B6%D0%BD%D0%B0%D1%80%D0%BE%D0%B4%D0%BD%D1%96%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D0%BD%D0%B4%D0%B0%D1%80%D1%82%D0%B8/UKR_Compilation%20book%20-%20FINAL%20\(02.02.20211\).pdf](https://fiu.gov.ua/assets/userfiles/200/%D0%9C%D1%96%D0%B6%D0%BD%D0%B0%D1%80%D0%BE%D0%B4%D0%BD%D1%96%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D0%BD%D0%B4%D0%B0%D1%80%D1%82%D0%B8/UKR_Compilation%20book%20-%20FINAL%20(02.02.20211).pdf) (дата звернення: 27.10.2024).

78. Горизонтальний огляд звітів про взаємні оцінки країн у сфері боротьби з відмиванням коштів та фінансуванням тероризму. [Електронний ресурс]. URL: <https://finmonitoring.in.ua/wp-content/uploads/2023/12/Horizontreport.pdf> (дата звернення: 28.09.2024).

79. Офіційний сайт Банку Англії [Електронний ресурс]. URL: <https://www.bankofengland.co.uk/payment-and-settlement/payment-and-settlement-statistics> (дата звернення: 28.09.2024).

80. Credit card spending falls 3.1% in June. Credit Connect Media. [Електронний ресурс]. URL: <https://www.credit-connect.co.uk/news/credit-card-spending-falls-3-1-in-june/> (дата звернення: 28.09.2024).

81. Follow-up Report & Technical Compliance Re-Rating. United Kingdom. [Електронний ресурс]. URL: <https://www.fatf-gafi.org/content/dam/fatf-gafi/fur/Follow-Up-Report-United-Kingdom-2022.pdf.coredownload.inline.pdf> (дата звернення: 30.09.2024).

82. Офіційний сайт NatWest Bank [Електронний ресурс]. URL: [https://www.natwestgroup.com/news-and-insights/news-room/press-releases/our-updates/2021/dec/national-westminster-bank-plc-fined-p264-8m-for-breaches-of-regu.html#:~:text=breaches%20of%20Regulation-,National%20Westminster%20Bank%20Plc%20fined%20%C2%A3264.8m%20for,the%20Money%20Laundering%20Regulations%202007.&text=National%20Westminster%20Bank%20Plc%20\(%E2%80%9CNatWest,admitted%20on%207%20October%202021](https://www.natwestgroup.com/news-and-insights/news-room/press-releases/our-updates/2021/dec/national-westminster-bank-plc-fined-p264-8m-for-breaches-of-regu.html#:~:text=breaches%20of%20Regulation-,National%20Westminster%20Bank%20Plc%20fined%20%C2%A3264.8m%20for,the%20Money%20Laundering%20Regulations%202007.&text=National%20Westminster%20Bank%20Plc%20(%E2%80%9CNatWest,admitted%20on%207%20October%202021) (дата звернення: 30.09.2024).

83. Офіційний сайт Financial Conduct Authority [Електронний ресурс]. URL: <https://www.fca.org.uk/firms/innovation/regulatory-sandbox> (дата звернення: 01.10.2024).

84. United States GDP. Trading Economics [Електронний ресурс]. URL: <https://tradingeconomics.com/united-states/gdp> (дата звернення: 02.10.2024).

85. Чапельський Я.Р. Fincen: передовий досвід фінансової розвідки США та перспективи для України. *Ефективна економіка*. 2024. №10.

86. Financial Crimes Enforcement Network (FinCEN) Year in Review for FY 2023. [Електронний ресурс]. URL: https://www.fincen.gov/sites/default/files/shared/FinCEN_Infographic_Public_508FINAL_2024_June_7.pdf (дата звернення: 03.10.2024).

87. Турко Р.Ф. Аналіз досвіду Сполучених Штатів Америки та Німеччини в боротьбі з відмиванням доходів, здобутих незаконним шляхом, за

допомогою банківської системи. *Збірник науково-технічних праць Національного лісотехнічного університету України*. 2011. №21.4. С. 268–276.

88. Canada's Anti-Money Laundering and Anti-Terrorist Financing Regime Strategy 2023-2026. Department of Finance Canada. [Електронний ресурс]. URL: <https://www-canada-ca.translate.goog/en/departement-finance/programs/financial-sector-policy/canadas-anti-money-laundering-and-anti-terrorist-financing-regime-strategy-2023-2026.html? x tr sl=en& x tr tl=ru& x tr hl=ru& x tr pto=sc> (дата звернення: 06.10.2024).

89. Anti-Terrorist Financing and Anti-Money Laundering in Canada. ComplyAdvantage. [Електронний ресурс]. URL: <https://complyadvantage.com/insights/anti-money-laundering-canada/> (дата звернення: 06.10.2024).

90. Офіційний сайт Transparency International. [Електронний ресурс]. URL: <https://www.transparency.org/en> (дата звернення: 06.10.2024).

91. Офіційний сайт Government of Canada. [Електронний ресурс]. URL: <https://www.canada.ca/en/departement-finance/news/2022/06/government-of-canada-welcomes-final-report-of-the-commission-of-inquiry-into-money-laundering-in-british-columbia.html> (дата звернення: 07.10.2024).

92. Money Laundering in Canada: Snowwashing and the Challenges of Canadian Anti-Money Laundering Efforts. Canadian Financial Crime Academy. [Електронний ресурс]. URL: <https://www.canadianfinancialcrimeacademy.ca/financial-crime-articles/money-laundering-in-canada-snowwashing-and-the-challenges-of-canadian-anti-money-laundering-efforts> (дата звернення: 08.10.2024).

93. Anti-Money Laundering (AML) in Switzerland. Sanction Scanner. [Електронний ресурс]. URL: <https://www.sanctionsanner.com/aml-guide/anti-money-laundering-aml-in-switzerland-130#:~:text=AML%20and%20Financial%20Crime%20Authorities&text=Swiss%20F>

[inancial%20Market%20Supervisory%20Authority,other%20agencies%20and%20international%20organizationsl](#) (дата звернення: 09.10.2024).

94. New anti-money laundering agreement in Switzerland. Moody's Investors Service. [Електронний ресурс]. URL: <https://www.moody's.com/web/en/us/kyc/resources/insights/new-anti-money-laundering-agreement-in-switzerland.html> (дата звернення: 10.10.2024).

95. Кундельська І. С. Запобігання легалізації (відмиванню) майна, одержаного злочинним шляхом в Україні: дис. ... доктора філос. наук : 081 - Право. Київ, 2024. 273 с.

96. Нонік В. В. Сінгапурська антикорупційна історія: досвід для України. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2017. № 10.

97. Follow-Up Report to Ukraine's progress in strengthening measures to tackle money laundering and terrorist financing. FATF. [Електронний ресурс]. URL: <https://www.fatf-gafi.org/en/publications/Mutualevaluations/Fur2-ukraine-2020.html> (дата звернення: 15.10.2024).

98. Офіційний сайт Chainalysis. [Електронний ресурс]. URL: <https://www.chainalysis.com/company/> (дата звернення: 16.10.2024).

99. Офіційний сайт Опендатабот. [Електронний ресурс]. URL: <https://opendatabot.ua/analytics/crypto-officials-2022> (дата звернення: 17.10.2024).

100. Бочко О. Ю., Піхоцька О. М. Вплив цифровізації на фінансовий моніторинг підприємницької діяльності. *Академічні візії*. 2023. № 23.

101. Стратегія розвитку фінтеху в Україні до 2025 року. [Електронний ресурс]. URL: <https://bank.gov.ua/ua/files/DDWIAwXTdqjdClp> (дата звернення: 18.10.2024).

102. Стратегія розвитку фінансового сектору України. [Електронний ресурс]. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Strategy_finsector_NBU.pdf?v=10 (дата звернення: 18.10.2024).

103. Каталог фінтех-компаній України 2023. УАФІК. [Електронний ресурс]. URL:

<https://drive.google.com/file/d/1iZ0ajeEV8sBRH17bzQQfWev0awJvO9Fg/view>

(дата звернення: 19.10.2024).

104. Pulse of Fintech. KPMG. [Електронний ресурс]. URL:
<https://kpmg.com/ua/uk/home/insights/2023/03/pulse-of-fintech.html>

(дата звернення: 20.10.2024)

ДОДАТКИ

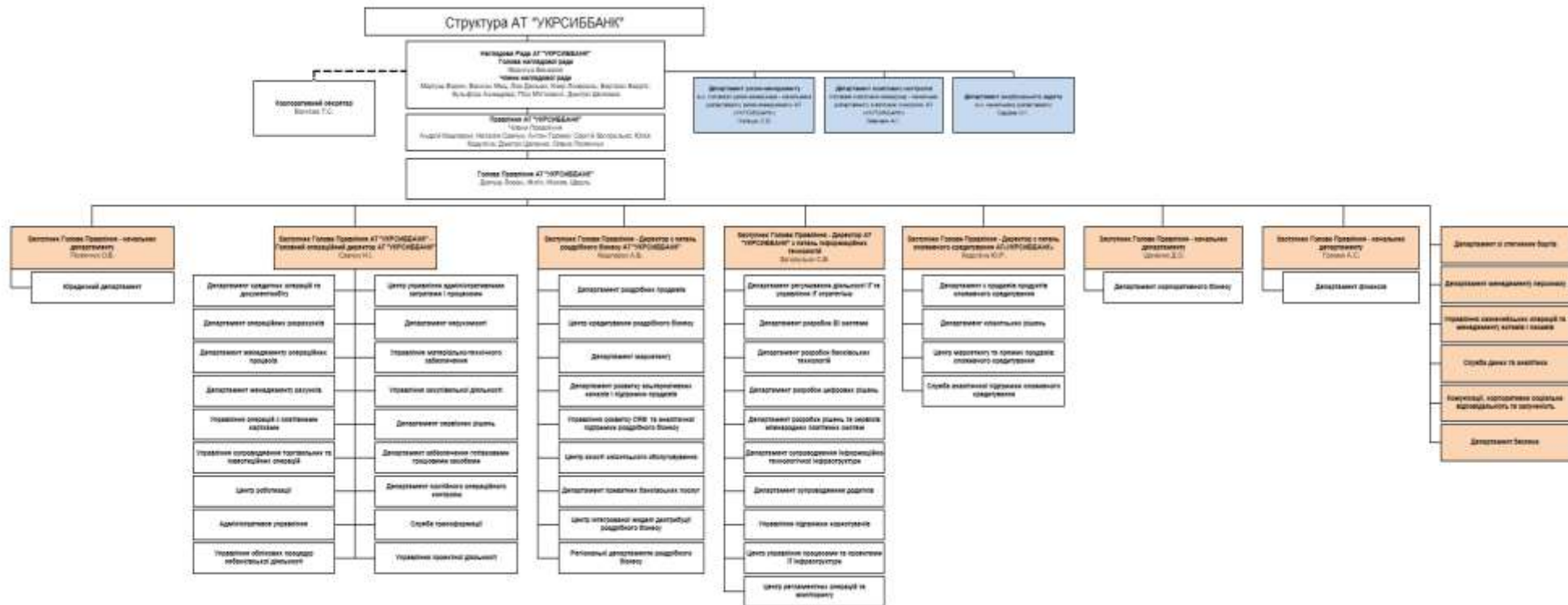

Рис. А.1 Організаційна структура АТ «Укрсиббанк

Запропонована шкала оцінки ефективності банківських документів з питань ПВК/ФТ

№ з/п	Параметр	Оцінка
1	Визначення підрозділів і працівників, відповідальних за заходи з НПК	1 – відсутнє визначення; 2 – мінімальні визначення відповідальних; 3 – базове визначення без деталізації обов'язків; 4 – визначення відповідальних осіб з частковим розподілом обов'язків; 5 – чітке та детальне визначення з розподілом обов'язків
2	Порядок дій для здійснення заходів з НПК (ідентифікація, моніторинг, актуалізація даних)	1 – недостатньо чіткий; 2 – базова процедура, відсутність певних етапів; 3 – чіткі етапи без деталізації; 4 – детальна процедура, однак має недоліки; 5 – добре документовано, включає всі необхідні етапи та процедури
3	Порядок виявлення РЕРс та заходи щодо них	1 – відсутній порядок; 2 – мінімальний процес виявлення; 3 – базові, однак недостатні заходи; 4 – документований процес з незначними недоліками; 5 – детальний процес виявлення та управління РЕРс
4	Оцінка/переоцінка ризик-профілю банку та клієнтів	1 – не враховуються ризики; 2 – часткова оцінка ризиків; 3 – оцінка проводиться, однак не за всім скоупом клієнтів; 4 – регулярна оцінка з незначними недоліками; 5 – регулярна оцінка ризиків з прийняттям відповідних заходів
5	Порядок виявлення критеріїв ризику ВК/ФТ та індикаторів підозрілості операцій	1 – не визначені індикатори; 2 – індикатори визначені частково; 3 – базові критерії ризику; 4 – визначені критерії з незначними недоліками; 5 – чітке визначення критеріїв та індикаторів
6	Порядок вжиття додаткових заходів при встановленні кореспондентських відносин	1 – відсутній порядок; 2 – загальні заходи без деталізації; 3 – чіткі заходи, але потребують уточнення; 4 – процедури впровадження, але є недоліки; 5 – наявність чітких вимог та процедур
7	Порядок ведення електронної анкети та її актуалізація	1 – не має процедури; 2 – основна анкета без актуалізації; 3 – актуалізація здійснюється нерегулярно; 4 – впроваджена процедура актуалізації; 5 – добре розроблений та чіткий процес
8	Порядок відмови від ділових відносин або відкриття рахунку	1 – відсутня процедура; 2 – базова процедура з обмеженнями; 3 – є порядок, але недостатньо чіткий; 4 – процедура з незначними недоліками; 5 – чітка і зрозуміла процедура відмови
9	Виявлення розбіжностей між відомостями про КБВ та структуру власності	1 – немає процедури; 2 – частковий контроль даних; 3 – є порядок виявлення, але неповний; 4 – порівняння даних проводиться, є незначні недоліки; 5 – чітка процедура з порівняння даних і вжиття заходів
10	Порядок використання інструменту покладання	1 – відсутнє регулювання; 2 – мінімальні вимоги; 3 – основний порядок, але потребує уточнення; 4 – процедура детальна, але з недоліками; 5 – детально описана процедура
11	Використання агентів, навчання та контроль їх діяльності	1 – відсутні вимоги; 2 – мінімальні вимоги до агентів; 3 – основний процес контролю; 4 – політика чітка, але потребує доповнення; 5 – чітко прописана політика щодо агентів
12	Порядок внесення інформації до реєстрів повідомлень	1 – не визначений порядок; 2 – загальний порядок без уточнення; 3 – внесення інформації здійснюється частково; 4 – процес має некритичні недоліки; 5 – чіткий процес внесення та контролю інформації

13	Використання систем автоматизованого моніторингу	1 – відсутнє використання; 2 – СА знаходяться на етапі розробки; 3 – система є, але потребує оптимізації; 4 – система має недопрацювання; 5 – наявність інтегрованої системи моніторингу
14	Інформаційний обмін з СУО та виконання рішень	1 – відсутній процес обміну; 2 – мінімальний обмін даними; 3 – базовий обмін, але нерегулярний; 4 – чіткий обмін, однак має недоліки 5 – чіткий та ефективний обмін інформацією
15	Замороження активів, пов'язаних з тероризмом та фінансуванням тероризму	1 – не визначено; 2 – мінімальні, неефективні заходи; 3 – базова процедура; 4 – порядок чіткий, однак має недоліки; 5 – чітка процедура зупинення
16	Порядок зупинення операцій у випадках, визначених законодавством	1 – не визначено; 2 – мінімальна процедура; 3 – є порядок зупинення; 4 – чітка процедура, однак потрібні уточнення; 5 – чітка процедура зупинення
17	Порядок супроводження переказів коштів відповідною інформацією	1 – відсутня процедура; 2 – загальний супровід; 3 – основні процедура, але неповна; 4 – процес з незначними уточненнями; 5 – детальна і чітка процедура супроводження
18	Контроль лімітів при використанні спрощених методів ідентифікації	1 – відсутній контроль; 2 – частковий контроль; 3 – є ліміти, однак відсутній регулярний або автоматизований контроль; 4 – контроль неавтоматизований; 5 – наявність чітких лімітів і процедур для їх контролю
19	Забезпечення таємниці фінансового моніторингу і конфіденційності	1 – відсутня процедура; 2 – загальні вимоги; 3 – основна процедура конфіденційності; 4 – процес з незначними уточненнями; 5 – забезпечена конфіденційність таємниці моніторингу
20	Інформування СБУ у випадках, визначених законодавством	1 – відсутня процедура; 2 – інформування лише по конкретним кейсам; 3 – базовий процес; 4 – ефективний процес, але потрібні доопрацювання; 5 – чітка та ефективна система інформування
21	Проведення навчальних заходів для працівників банку	1 – відсутні навчання; 2 – формальне навчання; 3 – нерегулярне навчання; 4 – регулярне навчання; 5 – регулярні та ефективні навчання
22	Ознайомлення працівників з внутрішніми документами з питань ПВК/ФТ	1 – відсутнє ознайомлення; 2 – формальне ознайомлення; 3 – базове ознайомлення; 4 – регулярне ознайомлення, однак відсутній контроль розуміння документів; 5 – регулярне ознайомлення і контроль
23	Зберігання документів щодо виконання вимог законодавства	1 – відсутнє зберігання; 2 – мінімальні заходи зберігання; 3 – основна система зберігання; 4 – процедура має бути доопрацьована; 5 – наявність чіткої та безпечної системи зберігання

**ДЕРЖАВНА СЛУЖБА
ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ УКРАЇНИ**

вул. Білоруська, 24, м. Київ, 04050, тел. (044) 594-16-01, факс (044) 594-16-00
E-mail: office@fmu.gov.ua, сайт: <https://fmu.gov.ua>, код ЄДРПОУ 37471802

від _____ 20 ____ р. № _____

На № _____ від _____ 20 ____ р.

Вероніці ШЕПЕЛЕНКО

пр. Петра Григоренка 18А, кв. 315,
м. Київ
nika.shepelenko37@gmail.com

Про надання інформації

Державна служба фінансового моніторингу України (далі – Держфінмоніторинг) розглянула Ваш запит на отримання публічної інформації від 08.08.2024 та запит від 09.08.2024, надісланий листом Мініну від 09.08.2024 №26120-09/695-ЗП/652, повідомляє наступне.

Держфінмоніторингом для активної роботи було відібрано за період 2022-2023 років 431 630 повідомлень про фінансові операції, зокрема:

- за 2022 рік – 181 887 повідомлень;
- за 2023 рік – 249 743 повідомлення.

Перший заступник Голови

Ігор ГАЄВСЬКИЙ

Олена Сидір (044) 594-16-34

Держфінмоніторинг № 3156/310-11 від 15.08.2024
Підписав: Гаєвський Ігор Миколайович
Сертифікат: 3FAA9288358EC00304000008BD22800C2ABC100
Дійсний: з 13.09.2023 12:06:46 по 13.09.2025 12:06:46